

Eksamensopgave

SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN – 7. SEMESTER

MODUL 13 – BACHELORPROJEKT

Navn:	Julie Kirstine Christensen		
Studienr.:	20133518	Studentmail:	Jkch13@student.aau.dk
Navn:	Amela Jasarevic		
Studienr.:	20133464	Studentmail:	Ajarar13@student.aau.dk
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	

Titel:	Inddragelse af børn og unge i socialt arbejde – En kvalitativ og teoretisk undersøgelse af hvilken betydning manglende inddragelse i anbringelsesprocessen kan have for unge
Engelsk titel:	Involving children and young people in social work – A qualitative and theoretical study of the impact of non-involvement in the placement process can have on young people
Antal anslag:	130.157
Vejleder:	Vibeke Bak Nielsen
Gruppenr.:	30
Dato:	05.01.2017

TITELBLAD

DENNE OPGAVE ER UDARBEJDET AF STUDERENDE PÅ SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN VED AALBORG UNIVERSITET, SOM LED I ET UDDANNELSESFORLØB. DEN FORELIGGER URETTET OG UKOMMENTERET FRA SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSENS SIDE OG ER SÅLEDES ET UDTRYK FOR FORFATTERNES EGNE SYNSPUNKTER

VI ØNSKER HER AT BRUGE ET PAR LINJER TIL AT TAKKE DE PERSONER SOM HAR BIDRAGET TIL AT STYRKE DETTE PROJEKTS UDFORMNING OG KVALITET.

ET STORT TAK TIL VORES VEJLEDER VIBEKE BAK NIELSEN, SOM IGENNEM HELE FORLØBET HAR VÆRET VELFORBEREDT, OG YDET EN DYBDEGÅENDE VEJLEDNING SAMT KONSTRUKTIV KRITIK. VEJLEDNINGEN HAR BIDRAGET TIL EN LÆRERIG PROCES SOM GRUPPEN KAN BRUGE FREMADRETTET.

ENDVIDERE ØNSKER VI AT TAKKE DE INFORMANTER SOM HAR MEDVIRKET I PROJEKTET FOR DERES TID OG BIDRAG.

TITEL:

INDDRAGELSE AF BØRN OG UNGE I SOCIALT ARBEJDE

- EN KVALITATIV OG TEORETISK UNDERSØGELSE AF HVILKEN BETYDNING MANGLENDE INDDRAGELSE I ANBRINGELSESPROCESSEN KAN HAVE FOR UNGE

TITEL PÅ ENGELSK:

INVOLVING CHILDREN AND YOUNG PEOPLE IN SOCIAL WORK

- A QUALITATIVE AND THEORETICAL STUDY OF THE IMPACT OF NON-INVOLVEMENT IN THE PLACEMENT PROCESS CAN HAVE ON YOUNG PEOPLE

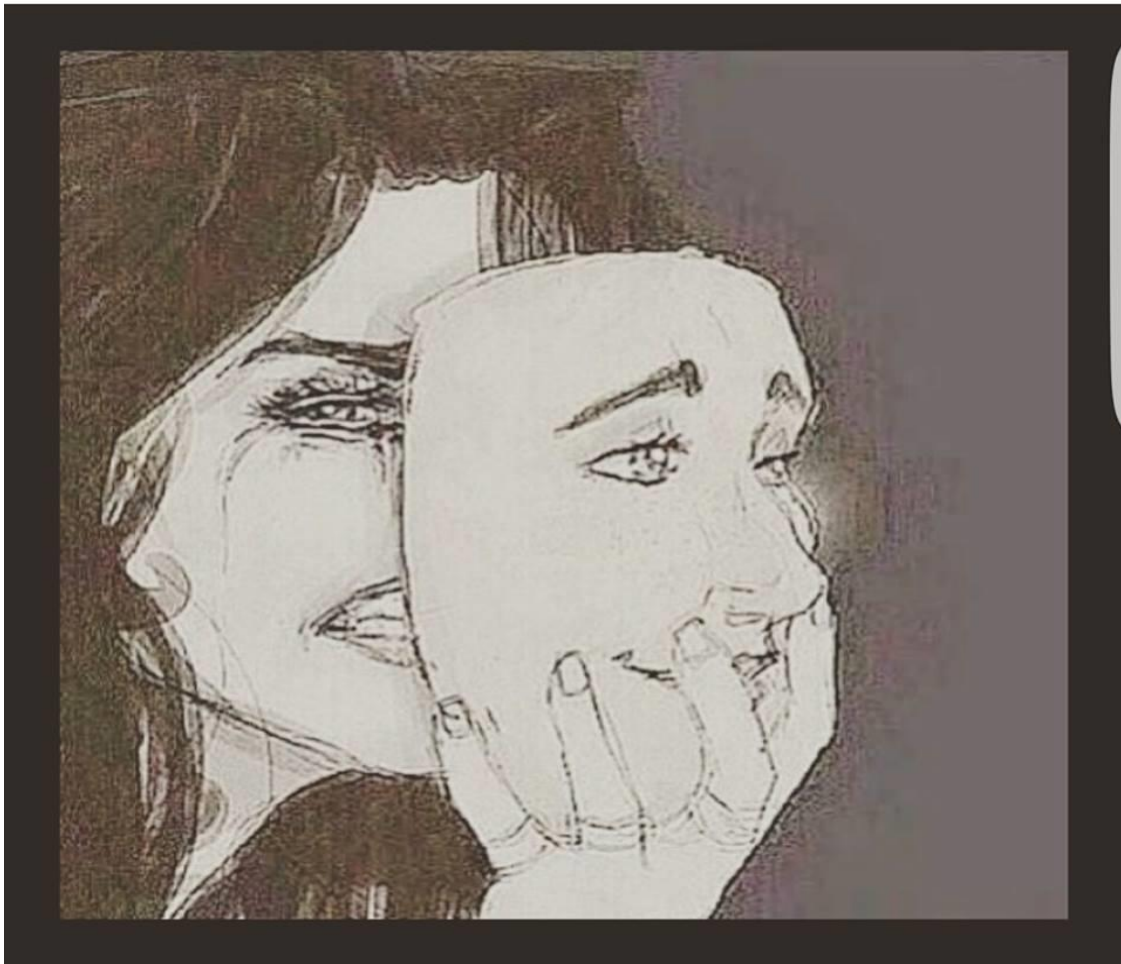
DATO: 05. JANUAR 2017

STED: AALBORG UNIVERSITET

VEJLEDER: VIBEKE BAK NIELSEN

Professionsbachelor i socialrådgivning

- Børn og unge og socialt arbejde

Indholdsfortegnelse

Indledning (Fælles)	4
Abstract in English (Fælles)	6
Kapitel 1. Problemfelt (Amela)	8
Historisk udvikling – det nye børnesyn	8
Internationalt og nationalt retsgrundlag.....	8
Konteksten for det sociale arbejde med udsatte børn og unge - Inddragelse.....	11
Teoretisk forståelse af begrebet inddragelse og betydningen heraf.....	12
Inddragelse- teoretisk og forskningsmæssig forståelsesramme	12
Den asymmetriske relation	13
Undersøgelser og statistik over inddragelse af anbragte børn og unge i eget sagsforløb.....	14
Kapitel 2. Problemstilling (Amela)	15
Kapitel 3. Problemformulering (Fælles)	17
Begrebsafklaring	17
Afgrænsning (Amela)	17
Kapitel 4. Videnskabsteori (Julie).....	18
Fænomenologi.....	18
Kritik	19
Hermeneutik.....	19
Den hermeneutiske cirkel.....	20
Forforståelse og fordomme.....	20
Kapitel 5. Metode (Julie)	21
Det semistrukturerede interview	22
Ethiske spørgsmål i den kvalitative undersøgelse	22
Informeret samtykke.....	22
Fortrolighed	23
Konsekvenser.....	23
Forskerens rolle	24
Iscenesættelse af interview.....	24
Interviewguide.....	26
Interviewets kvalitet	26
Dobbeltrolle.....	27
Analysestrategi	28
Kapitel 6. Præsentation af empirien (Julie).....	29

Juridiske overvejelser.....	29
Synspunkter i interviewene.....	30
Kapitel 7. Teori.....	30
Sherry Arnstein (Amela).....	30
.....	31
.....	31
Operationalisering af modellen:	31
Aaron Antonovsky (Amela).....	32
Operationalisering af teorien	34
Axel Honneths anerkendelsesteori (Julie).....	34
Moralske krænkelserformer.....	36
Anvendelse:	36
Kritik	36
Kapitel 8. Analyse	37
Axel Honneth (Julie).....	37
Sherry Arnstein og Aaron Antonovsky (Amela).....	45
Kapitel 9. Konklusion (Fælles)	57
Kapitel 10. Perspektivering (Julie)	58
Kilder.....	61

Indledning (Fælles)

Der er i de senere årtier sket anseelige forandringer i den måde børn og unge italesættes på både generelt og også i det sociale arbejde. Synet på børn er blevet undersøgt fra en objektiv omsorgstanke, hvor den voksnes ekspertise og teorier om børns udvikling dikterer barnets bedste til en retning, hvor barnet anses som en kompetent social aktør og hvor barnets eget perspektiv vægtes (Warming: 2011). I denne sammenhæng er der kommet flere politiske tiltag i form af reformer som skal sikre at myndighedspersoner inddrager børn og unge i egen sag. Samtidig viser flere undersøgelser, at netop børn og unge ikke i tilstrækkelig grad oplever sig inddraget i egen sag. De føler sig ikke set, hørt, og respekteret i mødet med det sociale system og dets repræsentanter.

Omdrejningspunktet i dette bachelorprojekt er at undersøge, hvilken betydning manglende inddragelse i anbringelsesprocessen kan have for unge. Dette emne er særligt valgt på baggrund af undersøgelser der viser, at inddragelsen ikke finder sted samt at et af gruppens medlemmer igennem sit arbejde på et socialpædagogisk opholdssted har erfaret, at de anbragte unge på stedet ikke har følt sig inddraget. Gruppemedlemmet blev bl.a. mødt med udtalelser som: *"Du skal ikke være ligesom min socialrådgiver. Hun er ligeglad med mig og hvad jeg vil"* og *"Husk at lytte til barnet"*.

Det er vigtigt for os som kommende socialrådgivere at være bevidste om, hvordan vores professionsarbejde påvirker de mennesker, der arbejdes med, for at vi som fagpersoner kan erhverve noget viden, der danner grundlag for vores udførsel af socialt arbejde.

Dette bachelorprojekt beskæftiger sig med en problematik i det sociale arbejde, der omhandler interaktionen mellem system og klient. Projektet har til formål at undersøge mødet mellem socialrådgivere og de unge samt deres livsverden i henhold til om manglende inddragelse har haft eller har en betydning for dem, og i så fald hvilken.

Ovenstående vil søges besvaret igennem kvalitative interviews med de unge. De unges udsagn vil efterfølgende bruges i analysen som en del af en teoretisk undersøgelse. I dette projekt vil Axel Honneth's 'anerkendelsesteori' blive anvendt til at analysere de unges udsagn samt Aaron

Antonovskys teori om 'Oplevelse Af Sammenhæng'. Vi vil yderligere benytte Sherry Arnsteins 'deltagerstige' for at identificere informanternes oplevelse af inddragelse.

Abstract in English (Fælles)

In the recent decades there has been considerable changes in the way you articulate children and young people in general but also in social work. The way children are seen has been studied with an objective caring thought where the adults expertise and theories of child development dictates the child's best. It has changed into a direction where the child is seen as a social competent actor where the child's own perspective is weighted. In this context, there are more political measures for example in reforms to ensure socialworkers are involving children and young people in their own case.

Several studies show that children and young people doesn't experience themselves involved in their own case. They do not feel that they are seen, heard og respected in the meeting with the social system or its representatives.

The main focus in this bachelor project is to investigate the impact the lack of involvement has for young people when they are placed outside their homes. This topic is particularly chosen based on studies showing that the involvement does not take place and that one of the group's members are employed at a residence for children and young people who are placed outside their homes. The group member has experienced that the children who lives in the residence has not felt that they were involved in their case. The group member was met with opinions like: "Don't be like my social worker. She doesn't care about me or my opinion", and "Remember that you have to listen to the child".

It is important for us as professionals to be aware of how our work affects the people we work with, so that we as professionals can acquire some knowledge which is the basic in how we perform the social work.

This bachelor project deals with with an issue in social work which is about the interaction between the system and it's clients. This bachelor project also aims to investigate the meeting between socialworkers and the young people to see if the lack of involvement has a meaning and if so, which.

The investigation will be answered throught interviews with young people who are placed outside their homes. The young people's statements will subsequently be used in the analysis as part of a theoretical study. In this bachelor project Axel Honneths theory of recognition will be used to analyze the young people's statements and Aaron Antonovskys theory of sense of coherence. We

will also use Sherry Arnsteins ladder of participation to identify the young people's perception of involvement.

The project is based on a slightly different perspective because it is based on young people's statements.

Kapitel 1. Problemfelt (Amela)

I nedenstående afsnit vil vi indkredse et problemfelt således at det kan lede til en præcis fremstilling af den aktuelle problemformulering. Problemfeltet vil belyse den politiske, juridiske og internationale aktuelle diskurs i henhold til inddragelse af børn og unges perspektiv i egen sag. Endvidere vil vi i dette afsnit anlægge en teoretisk forståelse af hvad inddragelse er samt præcisere betydningen af begrebet 'inddragelse'. Vi vil ved hjælp af tidligere undersøgelser og nyere statistik, illustrere omfanget af inddragelse.

Historisk udvikling – det nye børnesyn

Den socialpolitiske regulering af børn og unges ret til inddragelse viser et paradigmeskifte (Jensen: 2014). I den første danske børnelov i 1905; *'Lov om Behandling af forbryderiske og forsømte Børn og unge mennesker'*, var der ikke et børnesyn på samme måde, som vi antager at have i dag. Tidligere anså man børn for at have en passiv rolle, som betyder at de er underlagt deres forældrenes påvirkning. Børn og unge som selvstændige sociale aktører med egne rettigheder i det sociale arbejde er et nyere fænomen (Jensen: 2014). Det nævnte paradigmeskifte er bedre kendt som 'det nye børnesyn' og betyder, at der er en politisk og ideologisk tilkendegivelse af måden hvorpå vi betragter børn og unge som kompetente aktører. Som følge af børnesynet er det ikke kun opvækstbetingelser socialrådgivere koncentrerer sig om men også barnets livsbetingelser. Det betyder, at der ikke kun er interesse for forældrenes kompetencer men i større grad også fokuserer på, hvordan børn og unge selv oplever og opfatter livet og dens forskellige arenaer (Rask: 2011). Børnesynet er en etisk fordring om inddragelse af børn og unge i henhold til menneskerettigheder og et aktivt medborgerskab i et demokratisk samfund. Igennem børnesynet udtrykkes inddragelse som individualisering af børn og unge (Rask: 2011). Endvidere ses det, at det nye børnesyn også har haft en betydning for socialt arbejde i arbejdet med udsatte børn og unge. Tidligere ansås børn og unge for at være underværdige uden egen 'stemme'. I dag er socialt arbejde rettet mod forestillingen om et ligeværdigt forhold (Warming: 2011).

Internationalt og nationalt retsgrundlag

I forlængelse af det nye børnesyn skete der en udvikling i børn og unges rettigheder. I dette afsnit vil vi redegøre for de reformer samt retsgrundlag som sætter rammerne for hvorledes børn og unge skal inddrages, og at børn og unge må betragtes som aktører, der er i besiddelse af værdifuld viden, som skal frembringes. Vi vil i nedenstående præcisere de aktuelle internationale bestemmelser samt

nationale reformer og bestemmelser der har fokus på børn og unges rettigheder til medvirken i egen sag. Bestemmelserne og reformerne sætter rammerne for det sociale arbejde i arbejdet med udsatte børn og unge.

Både nationalt og internationalt er der implementeret politiske tiltag som skal medvirke til at socialrådgivere i arbejdet med udsatte børn og unge imødekommer børn og unge som medborgere med rettigheder (Rasmussen: 2013). Internationalt ses ovenstående i henhold til FN's Børnekonvention, *'Konventionen om Barnets Rettigheder'*, som FN vedtog i 1989. Af børnekonventionen fremgår artikel 12 som skal sikre ovenstående; *"Staten skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed."* I henhold til artikel 12 har børn og unge ret til at give udtryk for deres mening og har krav på, at denne mening respekteres. Endvidere er staten forpligtet til at sikre barnets perspektiv, når der træffes beslutninger (Bekendtgørelse af FN-konvention: 1989).

FN's Børnekonvention har yderligere en betydning på nationalt plan i henhold til rammesætning for det sociale arbejdes praksis i arbejdet med udsatte børn og unge. I 1991 ratificerede Danmark i FN's Børnekonvention, hvilket betyder, at Danmark er forpligtet til at leve op til konventionens ideologi og regler. Måden, hvorpå Danmark efterlever FN's børnekonvention er, at når der vedtages en ny lov, skal politikerne sikre sig, at loven overholder disse rettigheder. Da Danmark ratificerede var det på daværende tidspunkt afgørende, at den daværende lov ikke var i modstrid med konventionens bestemmelser (Rasmussen: 2013). I de senere år har der været fokus på at de danske love er i overensstemmelse med konventionens bestemmelser, og politisk har man igennem reformer og lovgivning udvidet børns rettigheder med et højt fokus på inddragelse. Det førnævnte børnesyn er implementeret i de danske reformer bl.a. 'anbringelsesreformen' og efterfølgende 'Barnets reform'.

Af anbringelsesreformen 2006 fremgik der bl.a. flere krav til overholdelse af børns retssikkerhed i anbringelsessager. Anbringelsesreformen havde fokus på, at sikre anbragte børn og unge samme muligheder som jævnaldrende børn og unge. I denne forbindelse var det ikke tilstrækkeligt kun at anbringe barnet uden for hjemmet og fjerne det fra en problemfyldt familie. Det er i høj grad ligeså vigtigt at sikre, at anbringelsen bidrager til at hjælpe barnet eller den unge til et liv med samme

muligheder som andre jævnaldrende. Det er derved afgørende at afholde en børnesamtale som yderligere fremgår af servicelovens § 48, for at få barnets eller den unges perspektiv og holdninger inden der træffes afgørelse om foranstaltning (Servicestyrelsen: 2007).

I forlængelse af anbringelsesreformen kom 'Barnets reform' i 2011. Barnets reform skal ses i forlængelse af anbringelsesreformen. Anbringelsesreformen havde fokus på at styrke det faglige grundlag så socialrådgivere bedst kunne hjælpe udsatte børn og deres familier. Det styrende princip i Barnets reform er '*barnets bedste*'. Barnets reform har bl.a. til formål at sikre, at den indsats der igangsættes er den bedst mulige. Barnet skal være i centrum i sin egen sag (Servicestyrelsen: 2011). For at sikre barnets bedste er det ifølge reformen afgørende at barnets perspektiv inddrages i sagsbehandlingen (Servicestyrelsen: 2011). Disse krav fremgår endvidere af servicelovens § 46, hvor det fremgår, at børn og unge skal støttes til at udforme egne synspunkter. Målet er at inddrage barnets synspunkter, der skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed, jf. servicelovens § 46, stk. 3. (Servicestyrelsen: 2011).

Udover anbringelsesreformen 2006 og Barnets reform 2011 som begge har samfundsanliggende forbedring af børn og unges rettigheder, fremgår det helt konkret af flere danske love at børn og unge har ret til inddragelse i egen sag, og at deres perspektiv skal søges inddraget.

Af socialretten, herunder retssikkerhedslovens §4, fremgår det, at borgeren har ret til at medvirke ved behandlingen af sin sag. Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Kommunalbestyrelsen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed. I retssikkerhedslovens § 4 er der to led. Det ene led handler om borgerens ret til at medvirke i egen sag og have indflydelse på denne. Det andet led handler om at myndighedsarbejderen har pligt til tilrettelæggelse af dette (Socialret: 2016).

Af socialretten, herunder serviceloven, er der flere love som præcisere børn og unges ret til inddragelse og herunder perspektiv i egen sag. Servicelovens § 46 nr. 1 stk . 3 sætter krav om at; '*barnets eller den unges synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed*' (Socialret: 2016). Når begrebet 'passende vægt' fremgår er det fordi, at det ikke er muligt at efterkomme barnet eller unges ønske om valg af foranstaltning, men at man forholder sig til barnets perspektiv. Det vil sige, at barnet eller den unges perspektiv skal vægtes i henhold til den samlede vurdering af, hvilken afgørelse der skal træffes.

Af servicelovens § 48 stk. 1 fremgår det at der skal afholdes en børnesamtale med barnet eller den unge inden myndigheden træffer afgørelse om foranstaltninger. Børnesamtalen skal medvirke til at barnet eller den unge bliver hørt. Uden barnets perspektiv kan der gå væsentlige oplysninger tabt i sagen, og myndigheden får således ikke det førstehåndsindtryk af barnet, der er nødvendigt for at kunne træffe en afgørelse (Vejledning nr. 3, serviceloven pkt. 249). I henhold til servicelovens § 48 stk. 2 kan samtalen undlades i tilfælde af at barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod gennemførelse af samtalen (Socialret: 2016).

Af ovenstående er det tydeligt at se, at FN's Børnekonventions ideologier og bestemmelser er implementeret i danske love eftersom, at børn og unge i de fleste sociale sammenhænge bliver betragtet som individer i deres egen ret (Rasmussen: 2013). Der er socialpolitisk og juridisk sat fokus på at sikre, at børn og unges perspektiv skal komme til udtryk samt være en del af beslutningsgrundlaget, når myndigheden træffer beslutninger om forhold som har betydning for barnet.

[Konteksten for det sociale arbejde med udsatte børn og unge - Inddragelse](#)

Socialt arbejdes kontekst udgøres mellem børnesynet, herunder de reformer og love som stiller krav til implementering af inddragelse af barnet eller den unge, og de strukturelle rammer for socialt arbejde (Warming: 2011). De strukturelle rammer der omtales er underlagt styringsparadigmet New Public Management (NPM), som er en fælles betegnelse for en række forskellige styringsmodeller - og metoder (Nordisk Kultur Institut: 2002). NPM har den betydning, at det for socialrådgivere kan være vanskeligt at forholde sig til implementeringen af inddragelse i sådan en grad, som det fremgår af reformer og love. Socialrådgivere er underlagt for høje sagstal og høje dokumentationskrav (Warming: 2011). Derved anses de politiske tiltag i form af Barnets reform, for at være utilstrækkelige i praksis, da moderne managementstyring ses som barrierer for etiske og retlige hensyn til barnet (Højlund & Juul: 2005). Disse strukturelle forhold ses som barrierer i det sociale arbejde i henhold til dialogorienteret socialt arbejde (Warming: 2011).

I ovenstående spændingsfelt mellem at sikre barnets bedste og managementstyring skal socialrådgiveren fortage faglige vurderinger i sager om støtte til børn og unge, hvor der skal opbygges et godt samarbejde med barnet og træffe indgribende beslutninger i henhold til familien (Ankestyrelsen: 2011).

På trods af at socialrådgivere befinder sig i et spændingsfelt, er det afgørende for både barnet og en succesfuld indsats, at barnet bliver hørt og inddraget. Ifølge den norske ekspert i børnesamtaler og psykolog Haldor Øvreeide, skal børn både ses og høres. Ifølge Øvreeide kan samtalen mellem barn og socialrådgiver medvirke til en autentisk information om barnets eller den unges egne erfaringer (Øvreeide: 2009). Samtalen mellem barn og ung og socialrådgiver er en undersøgende samtale, og på grund af dette er det vigtigt, at samtalen har en intersubjektiv vinkel og at det intersubjektive medoplevede perspektiv understreges af at være en samtale, hvor der søges en fælles forståelse med barnet. En forståelse der er baseret på begge parter erfaringer og oplevelser (Øvreeide: 2009). Socialt arbejde skal bygge på en dialogorienteret tilgang, hvor socialrådgiveren fortæller og uddyber noget for det enkelte barn eller ung, og denne får mulighed for at udtrykke egne tanker og perspektiver (Øvreeide: 2009). En dialogorienteret tilgang skal skabes af socialrådgiveren og det er dennes pligt at skabe social struktur og forudsigelighed for barnet, da ikke alle børn og unge har gode samspilsmodeller med sig eller selv er i stand til at søge information (Øvreeide: 2009).

Teoretisk forståelse af begrebet inddragelse og betydningen heraf

Inddragelse- teoretisk og forskningsmæssig forståelsesramme

'Inddragelse' er et begreb som kan defineres på flere forskellige måder alt afhængig af hvem der skal definere det. Vi har i nedenstående brugt en teoretisk forståelse af begrebet. Begrebet inddragelse defineres til en række tilgrænsende begreber som medindflydelse, medbestemmelse og selvbestemmelse.

Ifølge Per Schultz Jørgensen, børne og familieforsker og tidligere formand for Børnerådet, bliver begrebet inddragelse defineret ud fra tre niveauer. Niveauerne defineres som 'informant', 'medspiller' og 'aktør'. Niveauerne skelner mellem hvilken grad af indflydelse børn og unge kan have i beslutningsprocesser (Schultz og Kampmann: 2000). Ifølge Jørgensen betyder rollen som informant at individet er i besiddelse af en viden om sig selv og sin verden, som denne kan videregive til andre. Man kommer som informant med oplysninger, der skal være med til at sikre beslutningsgrundlaget, og man bliver tillagt en vis form for værdi (Schultz og Kampmann: 2000). Medindflydelse defineres som at barnet eller den unge er medspiller. Det vil sige, at udover at barnet besidder en viden, så har denne også en mening. I denne rolle er barnet eller den unge bidragende med sin personlige opfattelse i en given situation. I nogle tilfælde bliver barnet eller den unges synspunkter tillagt vægt

i en sådan grad, at man kan tale om en reel indflydelse på en beslutning (Schultz og Kampmann: 2000). Medbestemmelse er det sidste niveau og det betyder, at barnet eller den unge har mulighed for at træffe beslutninger selv samt ret til at afgøre ting selv. Det betyder at barnet har selvbestemmelse (Schultz og Kampmann: 2000).

Det er vigtigt at påpege, at det er uvist i hvilke beslutningsprocesser børn i forskellige aldre og situationer kan være selvbestemmende i. Ifølge Bodil Rasmusson, senior lektor i *Children's rights and conditions and child welfare* at the School of Social Work, er det den professionelles pligt at tilstræbe det højeste mulige niveau af inddragelse af barnet, uden at tilføre barnet yderligere komplekser for derigennem at skabe det bedste grundlag for et samarbejde med barnet samt for at sikre barnets til ret til medvirken og inddragelse, overholdes (Rask: 2011).

Inddragelse handler om anerkendelse og erkendelse af et andet individ og dennes livsverden. Anerkendelse er blevet et kernebegreb i samfundsvidenskabelige diskurser vedrørende social integration, social retfærdighed og individets identitetsdannelse gennem vellykket socialiseringsprocesser (Høilund og Juul: 2002). Individets identitet er betinget af gensidige anerkendelsesrelationer, både hvad angår det personlige plan og yderligere til samfundets retlige og politiske institutioner. Anerkendelsestanken er dermed en central formulering af en normativ referenceramme for godt socialt arbejde (Høilund og Juul: 2002). Anerkendelse er en nødvendig forudsætning for at socialt arbejde kan understøtte menneskelig opblomstring. Det er i gensidig anerkendelse at rettigheder pligter og medborgerskab kan fastholde det individuelle, som en del af et større fællesskab (Høilund og Juul: 2002).

Den asymmetriske relation

I henhold til Jørgensens selvbestemmelses niveau af inddragelse kan det endvidere diskuteres, hvorvidt dette kan finde sted i praksis i arbejdet med udsatte børn og unge på baggrund af det asymmetriske magtforhold mellem socialrådgiver og barn eller ung (Rask: 2011). Magt i socialt arbejde handler ikke kun om juridiske bestemmelser. Magt er en blanding af myndighedsudøvelse, støtte, forhandling, overtalelse, disciplinering og kontrol (Järvinen og Mortensen: 2003). Ifølge Michel Foucault er magt ubevidst og usynlig for socialrådgiveren og opfattes ofte ikke som magt. Ifølge Foucault er magt sandheder og definitioner; "Magt og viden hænger sammen, fordi "sandheden" er defineret af dem, der har magten", "Viden giver magt, fordi den hævder at sidde inde med "sandheden" (Järvinen og Mortensen: 2003). I henhold til socialt arbejde findes magten i

sandhedsregimet. Sandhedsregimet institutionaliserer og reproduceres i uddannelser og forskning der er indenfor det pågældende område (Järvinen og Mortensen: 2003). Socialrådgivere betragtes som magthavere i henhold til at de igennem sin professionelle viden har erfaret et fagsprog, der giver adgang til at definere problematisk adfærd (Järvinen og Mortensen: 2003).

Undersøgelser og statistik over inddragelse af anbragte børn og unge i eget sagsforløb

Vi kan ud fra ovenstående bekræfte, at der igennem de sidste år er sket en politisk, herunder juridisk udvikling som skal medvirke til barnets bedste. Herudover bliver det teoretisk og forskningsmæssigt bekræftet at inddragelse af barnet i egen sag er afgørende for den unges udvikling, samt for at opnå kontinuerlighed i anbringelsen. Samtidig viser nyere forskning, at der er en divergens mellem de socialpolitiske mål og ønsker af implementering af inddragelse og praksis. Denne divergens vil vi komme nærmere ind på i nedenstående felt.

Af rapporten "Undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4" (2004) af Socialministeriet, fremgår det, at socialrådgivere ikke udfører sit arbejde i overensstemmelse med retssikkerhedslovens § 4. Af rapporten fremgår det, at kun 48% af de deltagende socialrådgivere har læst lovteksten (Socialministeriet: 2004). De socialrådgivere som har været deltagende i denne undersøgelse understreger at retssikkerhedslovens §4 bliver implementeret i praksis ud fra professionsetiske refleksioner og ikke fordi at inddragelse er et menneskeretsprincip som det fremgår af loven (Socialministeriet: 2004). Endvidere fremgår det af denne rapport, at der er divergens mellem socialrådgiverens vurdering af inddragelse og borgerens oplevelse af at være inddraget i egen sag (Socialministeriet: 2004).

Af en anden rapport "Inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger", fremgår afholdelsen af børnesamtalen som utilstrækkelig og begrundelsen har oftest været, at børnesamtalen har haft for lidt selvstændig plads og er tillagt for lidt selvstændig vægt i sagsbehandlingen (Ankestyrelsen: 2011). Ifølge Ankestyrelsen bør kommunerne i større omfang inddrage børn og unge i sagsforløbet, herunder afholde børnesamtale, og sikre, at inddragelsen er relevant (Ankestyrelsen: 2011).

Hvis man ser på nyere forskning som er foretaget efter Barnets reform 2011 ses det at udviklingen i henhold til implementeringen af inddragelse af børn i egen sag, ikke har haft en positiv udvikling.

Af en undersøgelse foretaget af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd "*Anbragte børn og unges trivsel*", som er baseret på interview af 1.404 børn og unge i alderen 11-17 år, fremgår der en statistik over, hvorledes disse har følt at være inddraget i anbringelsesprocessen. Denne statistik viser, at kun 35 % af de anbragte mellem 11-17 år har følt, at de blev inddraget inden der blev truffet en afgørelse om et anbringelsessted. 55 % af de anbragte unge følte ikke, at de blev inddraget. De resterende 12 % ved ikke eller kan ikke huske om de blev taget med på råd (SFI: 2014).

Ifølge Birgitte S. Jensens afhandling fra 2014; "*Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde – reel inddragelse eller symbolsk retorik?*", fremgår det, at de interviewede børn og unge har oplevet, at de kun har været til stede af lovpligtige grunde i mødet med socialrådgiveren i anbringelsesprocessen (Jensen: 2014). Ifølge afhandlingen har disse børn og unge svært ved at forholde sig til sine rettigheder, til formålet med anbringelsen, samt til hvad der på længere sigt skal ske med dem. I de sager hvor barnet eller den unges perspektiv ikke bliver inddraget, er der risiko for, at sagen ikke bliver korrekt oplyst, hvilket kan medføre en forkert anbringelse i henhold til mismatch mellem barn eller ung og anbringelsessted (Jensen: 2014). Af afhandlingen fremgår det ligeledes, at for at opnå en kontinuerlig anbringelsesproces, skal barnet eller den unge i højere grad indgå som aktive deltagere i anbringelsesprocessen. De unge skal få mere information og flere valgmuligheder for at opnå kontinuerlige anbringelsesforløb, herunder at den unge bliver inddraget i beslutninger der vedrører dets liv (Jensen: 2014).

Af ovenstående fremgår der flere undersøgelser som har beskæftiget sig med emnet 'inddragelse af udsatte børn og unge'. Disse undersøgelser peger på, at børnene ikke inddrages i undersøgelsesprocessen i den udstrækning, der forventes i lovgivningen. Det giver anledning til at reflektere over hvilke informationer der udelades og at børnene overses som aktører der ved mest om sit liv (Christensen og Egelund: 2002). Ovenstående undersøgelser påpeger, at der er et stærkt behov for opkvalificering af inddragelsesforløbet i arbejdet med udsatte børn og unge, hvor børn og unge i højere grad skal informeres og inddrages (Christensen og Egelund: 2002).

Kapitel 2. Problemstilling (Amela)

Vi har gennem forskningsprojekter opnået viden der danner forståelse for, at der er utilstrækkelig implementering af inddragelse af barnet eller den unge i eget sagsforløb. Vi har fået en teoretisk forståelse af at inddragelse i høj grad kan have en betydning for de unges udvikling.

Socialt arbejde handler om af afhjælpe og forebygge sociale problemer, men kan vi det uden at inddrage borgerens perspektiv? I socialt arbejde bruges helhedssynet som et analyseredskab til at forstå det menneske, man står overfor. Jens Guldager har opstillet tre ideale fordringer til helhedssynet. Den første fordring er, at man skal kunne begribe og forstå baggrunde for og sammenhænge mellem menneskers sociale problemer, ressourcer og behov. De sociale problemer skal ikke betragtes isoleret, men skal ses i sammenhæng med menneskers ressourcer og behov (Ejrnæs: 2001). Den anden fordring er, at man skal kunne koble problem, ressource og behovsforståelse sammen med sine muligheder og begrænsninger i forhold til borgere, det sociale system og samfundet (Ejrnæs: 2001). Den sidste fordring er, at omsætte disse forståelser til handling i forhold til borgere, det sociale system og samfundet. Med helhedssynet skal man forsøge at skabe et helhedsbillede af individers problemer, ressourcer og behov i sammenspillet mellem det enkelte menneske, familie og samfund (Ejrnæs: 2001). Når vi som socialrådgivere ikke inddrager barnet eller den unge og derved ikke opnår en tilstrækkelig viden om dennes behov, er vi så i virkeligheden med til at afhjælpe og forbygge borgerens sociale problemer?

Vi vil i dette bachelorprojekt bidrage til debatten om, hvorfor det er vigtigt at inddrage børn og unge i sin sag. Dette vil vi gøre ved at direkte inddrage aktørerne selv og bygge projektet op omkring aktørernes udsagn. I dette projekt er aktørerne de anbragte unge som første gang nævnes i indledningen. De har en central rolle i dette bachelor projekt, og projektet bygges op ud fra deres udsagn. Vi ønsker at få de unges perspektiv på betydningen af manglende inddragelse. Vi finder det spændende at få mulighed for at få et brugerperspektiv på hvilken betydning det for individet har, at de ikke har været inddraget i egen sag. Hvilken betydning har det egentlig for barnet eller den unge at de socialpolitiske tiltag ikke er implementeret i praksis i tilstrækkelig grad?

Vi vil i dette bachelorprojekt inddrage 3 unge piger som på nuværende tidspunkt er anbragt på et socialpædagogisk opholdssted og derved har været igennem en anbringelsesproces. Vi vil give disse mulighed for at fortælle deres side af historien og fortælle om manglende inddragelse har haft en betydning for dem, og i så fald hvilke. Det er vigtigt for os som socialrådgivere at være bevidste om, hvordan vores arbejde påvirker de mennesker, der arbejdes med, for at vi som socialrådgivere kan erhverve noget viden, der danner grundlag for vores udførsel af socialt arbejde.

Kapitel 3. Problemformulering (Fælles)

Hvilken betydning kan manglende inddragelse i anbringelsesprocessen have for anbragte unge?

Begrebsafklaring

I nedstående afsnit ønsker vi at fremhæve de centrale begreber som fremgår af vores problemformulering.

- **Manglende inddragelse:** Dette bliver omtalt i projektet, således at der henvises til at, barnet eller den unge har en objektposition i egen sag. Begrebet dækker over flere niveauer af manglende inddragelse. Vi er i projektet inspireret af Sherry Arnsteins Deltagerstige som definerer hvornår reel inddragelse sker og omvendt, hvornår manglende inddragelse finder sted. Vil derved bruge hendes begreber. Begreberne vil blive præsenteret i teoriafsnittet.
- **Anbragte børn og unge:** Børn og unge som er anbragt udenfor hjemmet jf. servicelovens §§ 52 og 58.
- **Anbringelsesprocessen:** Den proces der foreligger forinden en afgørelse jf. servicelovens §§ 52 og 58. Herunder servicelovens §§ 48, børnesamtalen, og 50, børnefaglige undersøgelser.

Afgrænsning (Amela)

Projektets målgruppe er unge der på nuværende tidspunkt er anbragt udenfor hjemmet på et socialpædagogisk opholdssted. De unge vi har valgt at interviewe er anbragt uden for hjemmet efter ikrafttrædelse af anbringelsesreformen 2006 og Barnets reform 2011.

Vi har valgt at inddrage et brugerperspektiv fra aldersgruppen 12-17 år. Denne aldersgruppe har vi begrænset os til, da børn i en alder af 10 år psykologisk set i højere grad har udviklet evne til at skelne mellem virkelighed og fantasi (Øvreide: 2009). Endvidere er børn og unge i denne alder i højere grad i stand til at reflektere og har derved nemmere ved at sætte ord på, hvilken betydning manglende inddragelse har haft og har for dem, samt reflektere over hvordan feltet kan forbedres (Guldager, Zeeberg, Bo: 2015). Eftersom vores bachelorprojekt bygger på udsagn af anbragte unge, er det afgørende for os, at det er en målgruppe som er i stand til at reflektere over de spørgsmål vi stiller samt har mulighed for at forholde sig til disse.

Det er her vigtigt at påpege, at bachelorprojektet ikke har til formål at finde frem til hvorledes det politiske og juridiske bliver overholdt eller om inddragelse finder sted eller ej, da vi har påvist dette i problemfeltet. Formålet med projektet er, at finde ud af hvilken betydning manglende inddragelse har for de unge.

Kapitel 4. Videnskabsteori (Julie)

I dette afsnit beskrives det videnskabsteoretiske fundament for bachelorprojektet, da videnskabsteori danner grundlag for projektets udformning. De forskellige videnskabsteoretiske retninger medfører forskellige former for viden, og den videnskabsteoretiske forankring har betydning for, hvad der søges viden om og udgør dermed et udgangspunkt for den forståelse der opnås i det indsamlede kvalitative materiale (Thagaard: 2004).

Vi har valgt at anvende to videnskabsteoretiske retninger; *Fænomenologi* og *Hermeneutik*.

Fænomenologi

Fænomenologien undersøger det enkelte menneske ud fra dennes livsverden, hvilket indeholder de enkelte menneskers erfaringer i hverdagslivet. I fænomenologien anses menneskets beretninger for at være sande, og beretningerne medfører en autentisk indsigt i menneskers erfaringsverden. Herudover er begreberne ” *førstepersonsperspektiv*” og ” *Livsverden*” essentielle, da disse omhandler den spontane erfaringsverden der optræder for mennesket (Juil og Pedersen: 2012).

Den tyske filosof Edmund Husserl (1859- 1938) argumenterede for, at bevidstheden erfarer verden som en kropslig meningssammenhæng, og at omverdens eksistens skal sættes i parentes og udelukkende koncentrere os om at analysere erfaringen som den melder sig for bevidstheden (Højbjerg:2004). Dette betegner Husserl for ”*époche*”, og anses for at være den fænomenologiske metodes udgangspunkt. Vi har fokus på fænomenet ’inddragelse’ og vi ønsker derved at anvende fænomenologien til at undersøge de unges erfaringer ud fra deres *førstepersonsperspektiv*.

Vi vil anvende den fænomenologiske tilgang i de kvalitative interviews, da vi finder denne videnskabsteoretiske retning relevant, da fænomenologien har en interesse i at undersøge sociale fænomener ud fra aktørernes perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2014). Vi vil i vores interview anvende en fænomenologisk metode, der har fokus på beskrivelse, undersøgelse af essenser og

fænomenologisk reduktion. I fænomenologien er samtale en grundlæggende form for menneskeligt samspil, hvor vi igennem samtaler lærer noget om andre mennesker og dermed erhverver os viden om subjektets egne oplevelser, holdninger, følelser og den verden, de lever i (Brinkmann & Kvale: 2014). Den fænomenologiske tilgang anvendes derfor som forståelsesform i det kvalitative interview.

Kritik

Vi er bevidste om, at vi som forskere ikke kan forholde os helt fænomenologiske, da vi i forvejen har en teoretisk forforståelse samt fordomme om betydningen af manglende inddragelse. Herudover besidder vi en forforståelse der er skabt i praksis med vores interviewpersoner, hvilket fremgår af indledningen.

Vi vil dermed også anvende den hermeneutiske videnskabsteori, da denne giver os mulighed for at fortolke udsagnene vi får i vores kvalitative interviews, hvilket ikke er tilfældet i fænomenologien. Dette vil blive beskrevet yderligere i det følgende afsnit.

Hermeneutik

Den hermeneutiske videnskabsteori giver mulighed for at tolke på den indsamlede empiri fremfor gengivelse eller beskrivelse, som det fremkommer i den fænomenologiske tilgang. Dette medfører muligheden for at frembringe den viden, der ligger bagved udtalelserne. Empirisk forskning medfører muligheden for at opnå en forståelse for praksisfortællingerne. Denne viden vil ikke være synlig hvis empirien blot gengives (Juul og Pedersen, 2012).

Ifølge Hans-Georg Gadamer (1900-2002) tysk filosof, er fortolkning og forståelse et grundvilkår i den menneskelige eksistens.

Det store fokus i hermeneutikken, når der arbejdes hermeneutisk, er at udvikle nogle fortolkende forståelser af de meninger, som er bagvedliggende i de livsytringer mennesket giver udtryk for (Juul og Pedersen, 2012). Dette forudsætter dog, at et kendskab til de historiske kontekster som disse fremkommer i. Forskeren har derfor til opgave, at frembringe den bedste fortolkning af den sag som meningerne fremkommer i og samtidig overbevise andre om, at det er den bedste fortolkning (Juul og Pedersen, 2012). Validiteten ligger i virkningshistorien, hvilket indebærer hvorvidt fortolkningen vinder anerkendelse og fremstår troværdig. I hermeneutikken må forskerens fortolkninger være åben for modargumenter og kritik (Juul og Pedersen, 2012).

Problemformuleringen har fokus på at frembringe de unges erfaringer, tolkninger og forståelser, hvilket den hermeneutiske forskningstradition dermed er anvendelig til.

Den hermeneutiske cirkel

Ifølge Gadamer er den hermeneutiske cirkel ontologisk, hvilket betyder, at der er en konstant vekselvirkning mellem del og helhed der inkluderer fortolkeren og genstand. Dette er fx tekst, kommunikation mellem mennesker og kulturelle forhold. Den konstante bevægelse fra genstanden og tilbage til fortolkeren skaber en cirkulær bevægelse, hvilket er karakteristisk for hermeneutikken (Højbjerg: 2004) Den hermeneutiske cirkel beskrives som en spiral der kendetages ved ikke at have en begyndelse eller afslutning. Det er en uendelig proces. Vi er ifølge Gadamer allerede en del af den, og den udgør derfor strukturen for den måde vi kan forstå og fortolke verden på. Den hermeneutiske cirkel er dermed en universel begrundelsesstruktur, hvor fortolkeren er en medspiller i meningsdannelsen (Højbjerg:2004).

Forforståelse og fordomme

Gadamers forståelsesbegreb består af flere komponenter, der konstituerer måden mennesket er til i verden samt indeholder betingelser for hvordan mennesket kan erkende verden. 'Forståelse' indeholder ifølge Gadamer forforståelse og fordomme.

Forforståelsen bygger på tidligere forståelser der går forud for vores nuværende forståelse. Der er altså her tale om konstante cirkulære bevægelser, der ses i den hermeneutiske cirkel. Mennesker går ifølge Gadamer aldrig forudsætningsløst til et socialt fænomen (Højbjerg:2004).

Fordomme er den bagage der medbringes i forståelsesprocessen. Fordomme ligger til grund for vores forståelse og udlægning af fx tekst eller samtale. Mennesket er ifølge Gadamer altid præget af en forudfattet mening. Fordommene er uomgængelige og altid i spil. Fordommene er dermed en forudsætning for al forståelse (Højbjerg:2004).

Vi vil anvende den hermeneutiske tilgang i analysen af vores empiri, da vi på forhånd har en teoretisk forforståelse af betydningen af manglende inddragelse samt nogle fordomme der er skabt i praksis på baggrund af vores adgang til feltet. Når vi arbejder hermeneutisk har vi mulighed for at meningsfortolke og horisontsammensmelte, hvilket betyder, at vores forståelse og den viden vi får i interviewene smelter sammen til en ny forståelse. Vi anvender derfor også hermeneutikken under interviewet. Vi kan dermed fortolke på vores nye forståelse.

Kapitel 5. Metode (Julie)

Vi har valgt at anvende en kvalitativ forskningsundersøgelse, da vores problemformulering efterspørger de unges subjektive meninger og holdninger på baggrund af deres oplevelser. Den kvalitative forskningsundersøgelse giver mulighed for at få indsigt i sociale fænomener som de forstås af undersøgelsesobjekterne selv (Thagaard: 2004).

Den kvalitative metode er velegnet til udforskning af problemstillinger og temaer der ikke i forvejen foreligger forudgående undersøgelsesresultater på. Den kvalitative forskning har været anvendt i samfundsvidenskaberne gennem det 20. århundrede, og anvendes nu som en selvstændig forskningsmetode (Kvale & Brinkmann:2015). Den kvalitative metode spænder fra deltagerobservation til interview og sidst diskursanalyse. Disse metoder har været centrale siden 1980'erne i samfundsforskning, og dette medfører forskellige epistemologiske og ontologiske spørgsmål i de forskellige tilgange (Kvale & Brinkmann:2015). Fænomenologer fokuserer på, hvordan mennesker oplever livsverdensfænomener. Hermeneutikere fokuserer på fortolkningen af mening, og diskursanalytikere fokuserer på, hvordan sprog og diskurs konstruerer de sociale verdener, mennesket lever i (Kvale & Brinkmann:2015).

Med udgangspunkt i vores problemformulering, finder vi det kvalitative interview med anbragte unge relevant, da denne interviewform forsøger at forstå verden ud fra de subjektives egne perspektiver, og ligeledes er en metode, der egner sig til forskning i følsomme emner. Herudover kan det kvalitative interview give grundlag for en forståelse af sociale fænomener, såfremt de indsamlede data er fyldestgørende (Thagaard: 2004). Et kvalitativt interview giver ligeledes grundlag for fyldige informationer om hvordan informanterne oplever deres liv. Det giver dermed et godt grundlag for adgang til informantens tanker, følelser, holdninger og erfaringer. Det kvalitative interview indeholder en forståelse af informantens forståelse af det oplevede (Thagaard:2004). Vi vil i vores interview anvende en fænomenologisk metode, der har fokus på beskrivelse, undersøgelse af essenser og fænomenologisk reduktion. I fænomenologien er samtale en grundlæggende form for menneskeligt samspil, hvor vi igennem samtaler lærer noget om andre mennesker og dermed erhverver os viden om subjektets egne oplevelser, holdninger, følelser og den verden, de lever i (Kvale & Brinkmann: 2015). Vi kan igennem samtalen få en viden om, hvordan andre mennesker oplever og reflekterer over deres egen situation, og interaktionen kan i denne kontekst blive en forudsætning for menneskeligt handlerum (Skytte:2008). Herudover giver det

kvalitative forskningsinterview mulighed for at fortolke den mening, som mennesket udtrykker i interviewet, hvilket refererer til vores videnskabsteoretiske tilgange bl.a. meningsfortolkning som det fremgår i hermeneutikken. Vi anvender, som tidligere nævnt, derfor både fænomenologi og hermeneutik i interviewet.

Det semistrukturerede interview

For at besvare vores problemformulering, har vi valgt at interviewe tre anbragte unge for at få deres subjektive holdninger, oplevelser og forståelser af de erfaringer som de har gjort sig i henhold til betydningen af manglende inddragelse i deres sag.

Det semistrukturerede interview defineres som en interviewform der har til formål at indhente beskrivelser af de interviewedes livsverden for at kunne meningsfortolke og opnå en horisont sammensmeltning i henhold til forståelsen af betydningen af manglende inddragelse. I det semistrukturerede interview baseres undersøgelsen på et eller flere temaer der ønskes undersøgt (Kvale & Brinkmann: 2015). Der forekommer ikke et regelsæt for hvilke spørgsmål der skal stilles men der åbnes op for muligheden for at bringe flere undertemaer i spil. Interviewet vil dermed bære præg af en åben samtale og dialog, hvor temaet er fastlagt men spørgsmålene samt rækkefølgen hvorpå spørgsmålene stilles, forholdes åbne (Thagaard: 2004).

Etiske spørgsmål i den kvalitative undersøgelse

I en interviewundersøgelse er der tilknyttet nogle moralske spørgsmål til interviewundersøgelsens midler såvel som til dens mål. Den viden en interviewundersøgelse producerer påvirker forståelsen af menneskelige vilkår, hvilket ligeledes ses med det menneskelige samspil (Kvale & Brinkmann: 2015). Interviewforskning er derfor fyldt med etiske og moralske spørgsmål.

Kvale og Brinkmann har opstillet 4 etiske spørgsmål, som forskere bør stille sig selv i interviewundersøgelsen: *Informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser og forskerens rolle.*

Informeret samtykke

I en interviewundersøgelse dækker det informerede samtykke over at deltagerne skal informeres om undersøgelsens procedure og formål. Herudover skal deltagerne sikres at de deltager frivilligt og til enhver tid kan trække sig fra undersøgelsen jf. persondataloven § 38 (Socialret:2016). Deltagerne skal også oplyses om fortrolighed, og i den forbindelse, hvem der har adgang til

undersøgelsen. Deltagerne skal sikres anonymisering og være informeret om, at dele af materialet muligvis offentliggøres (Kvale & Brinkmann: 2015).

I henhold til det informerede samtykke har vi gjort os nogle overvejelser omkring fordele og ulemper. Vi har diskuteret hvilke implikationer det informerede samtykke kan medføre i vores relation til de unge, og om det faktum at de unge skal underskrive et stykke papir inden vi kan tale sammen, vil have negative følger. Vi overvejede, om det skriftlige samtykke kunne virke for formelt og dermed medføre at de unge var mere forbeholdne overfor interviewet end hvis vi blot mundtlig havde informeret dem om deres rettigheder. Vi ser fordele og ulemper i begge. Fordelen ved et mundtligt samtykke ville være at interviewet ikke ville bære præg af formaliteter som de unge ofte er blevet præsenteret for i deres sagsforløb. Ulempen ved et skriftligt samtykke ville som tidligere nævnt være, at interviewsituationen kunne virke for stift og opstillet.

Vi besluttede os for at informere de unge mundtligt og skriftligt, da vi mener, at dette gav de unge muligheden for at læse og forstå deres rettigheder. De havde dermed mulighed for at stille spørgsmål, hvis der var noget de ikke forstod. Vi mener, at det skriftlige samtykke sikrer både vores deltagere men også os som forskere ved en eventuel konflikt om fx offentliggørelse af materialet. Vi er dermed sikret at vi har overholdt vores pligt til informeret samtykke.

Fortrolighed

Fortrolighed er et etisk felt af usikkerhed. Fortroligheden indeholder aftaler om, hvad forskere må gøre med de data der kommer ud af undersøgelsens resultater. Fortroligheden indeholder ligeledes aftaler om anonymitet, hvor forskeren har pligt til at beskytte deltagerens privatliv. Den etiske problemstilling i spørgsmålet angående anonymitet er, at forskeren beskytter den enkelte deltager men samtidig fratages deltageren sin "stemme" til at mod argumentere deres udtalelser som der bruges i undersøgelsen (Kvale & Brinkmann: 2015).

Konsekvenser

Ved udarbejdelsen af en kvalitativ undersøgelse skal man vurdere de konsekvenser denne kan have for deltagerne. Der er risiko for at påføre deltagerne en mulig skade, hvilket skal opvejes med de fordele deres deltagelse forventes at give. Det etiske princip om tilgodesende betyder at risikoen for skade af en deltager skal være så lille som muligt (Guidelines, 1992 i Kvale & Brinkmann: 2015). Forskere skal være bevidste om den åbenhed og intimitet et kvalitativt forskningsinterview medfører kan være forførende og få information fra en deltager som denne muligvis fortryder

efterfølgende. Når man som forsker tænker over de mulige konsekvenser af undersøgelsen, åbnes et felt af usikkerhed, da mulige konsekvenser er en kompleks størrelse og ligeledes uforudsigeligt (Kvale & Brinkmann: 2015).

Vi har reflekteret over, hvordan vi i vores kvalitative undersøgelse undgår at åbne op for emner eller konkrete situationer som vi ikke har kompetencer til at lukke igen. Eftersom vi berører et emne som er meget følsomt for deltagerne, kan det ikke udelukkes at vi får informationer fra deltagerne, som placerer deltagerne i en sårbar situation. Der er ligeledes mulighed for at deltagerne fortæller os noget, som de senere vil fortryde. Vi besluttede, at vi ikke bevidst ville spørge indtil barndom og årsagen til anbringelse dels fordi vi ikke finder dette relevant for at kunne besvare vores problemformulering, men også dels fordi vi vil have svært ved at trække os ud af situationen igen. Vi vil ikke agere terapeuter og vi forestillede os derfor, at imødekomme deltagerne med aktiv lytning og anerkendelse, hvis dette scenarie skulle blive en realitet.

Forskerens rolle

Forskerens integritet spiller en afgørende rolle for kvaliteten af den videnskabelige viden samt de etiske beslutninger der træffes. Moralsk ansvarlig forskningsadfærd handler ikke blot om abstrakt etisk viden og kognitive valg. Forskningsadfærden er forbundet med forskerens moralske integritet, herunder empati og engagement i moralske spørgsmål og handlinger (Kvale & Brinkmann: 2015). Der stilles nogle etiske krav til forskeren, hvilke bl.a. indeholder en streng overholdelse af den kvalitet af viden der produceres rent videnskabeligt. Dette indeholder nøjagtige resultater der er repræsentative for forskningsfeltet (Kvale & Brinkmann: 2015).

For at imødekomme dette optog vi interviewene som lydfil, hvilket medfører muligheden for at transskribere præcist. Vi har ligeledes mulighed for at gå tilbage og høre udtalelserne som de fremkommer af de unge selv, så vi er sikre på at vi har fået den rigtige forståelse af det udtalte.

Iscenesættelse af interview

De første minutter af et interview er afgørende, da interviewpersonerne skal have en forståelse af interviewerens, før de giver sig selv lov til at åbne sig og tale frit om deres følelser og oplevelser for en fremmed. Det er vigtigt, at interviewerens lytter opmærksomt og viser respekt, forståelse og interesse for hvad der bliver sagt for at skabe en god kontakt. Det er ligeledes vigtigt, at interviewerens er afslappet og klar over hvad der ønskes information om (Kvale & Brinkmann: 2015).

Vi gjorde os mange overvejelser omkring hvordan vi mente, at interviewet skulle stilles op samt hvor interviewet skulle afholdes. Vi besluttede os for at afholde interviewet på de unges hjemmebane, altså på det socialpædagogiske opholdssted, da vi mente, at de trygge omgivelser ville være en fordel i henhold til at få mest mulig information af de unge. Herudover mente vi, at de trygge omgivelser ville være en fordel, da de unge ofte har haft samtaler med socialrådgivere, pædagoger mv. som ofte har været i kommunale omgivelser fx kontor og mødelokaler, og dette miljø ville vi undgå, da vi gerne ville have at interviewet skulle være en god oplevelse i en tryk og afslappet atmosfære.

Vi havde på forhånd undersøgt feltet, og orienteret de unge på opholdsstedet om hvad formålet med interviewet var, og om der var nogen der havde lyst til at deltage. Der er tre der melder sig, og vi aftaler at interviewet skal afholdes cirka en uge senere.

Vi startede interviewet med en briefing, hvor vi fortalte om formålet med interviewet, hvad vi skulle bruge lydoptageren til, begrebsafklaring i henhold til 'inddragelse' og hvor vi ligeledes gennemgik samtykkeerklæringen (Bilag 1). Vi var på den måde sikre på, at de unge havde forstået deres rettigheder samt hvad de havde sagt ja til at deltage i. De fik i den forbindelse mulighed for at stille spørgsmål. Den ene af interviewpersonerne havde ikke helt forstået begrebet 'inddragelse', og da vi forklarede hende hvad vi mente med inddragelse i egen sag, stod det klart, at denne pige faktisk var blevet inddraget i anbringelsesprocessen. Hun troede, at vi mente noget andet. Vi valgte dog at gennemføre interviewet med hende alligevel, da vi mente, at vi kunne bruge hendes oplevelse med inddragelse i perspektivering. Vi gjorde det meget klart, at de skulle spørge os, hvis de ikke forstod spørgsmålene i interviewet. Det var vigtigt for os, at samtalen skulle være en god dialog men samtidig, at vi skulle være styrende for at holde interviewet indenfor vores valgte undersøgelsesområde (Kvale & Brinkmann:2015). Dette gjorde vi ved at stille opfølgende og uddybende spørgsmål når der blev udtalt noget, som vi gerne ville høre mere om. Dette kaldes også 'sonderende' spørgsmål (Kvale & Brinkmann: 2015).

Da vi var færdige med interviewet lavede vi en debriefing, hvor vi spurgte ind til hvordan de havde oplevet interviewet, og om de havde yderligere kommentarer (Kvale & Brinkmann: 2015). Vi fik en god respons, hvor de unge fortalte at det havde været en god og behagelig oplevelse.

Interviewguide

For at vi kunne sikre os, at vi fik så meget brugbart data ud af interviewet som muligt, lavede vi en interviewguide (Bilag 3). En interviewguide er et script der giver mulighed for at strukturere interviewet mere eller mindre stramt (Kvale&Brinkmann:2015). Interviewguiden kan fx indeholde emner der skal undersøges eller indeholde en detaljeret plan og rækkefølge for i forvejen formulerede spørgsmål.

Det semistrukturerede interview indeholder som udgangspunkt en oversigt over emner der skal afdækkes og oftest forslag til spørgsmål (Kvale&Brinkmann:2015). I udarbejdelsen af interviewguiden bestræbte vi os på at udforme enkelte og korte spørgsmål samt delte den ind efter temaer. Interviewguiden skulle sikre, at vi kom omkring alle emner, som vi fandt interessante og relevante for projektet. Interviewguiden skulle ligeledes hjælpe med at komme tilbage på 'sporet', hvis interviewet tog en anden drejning end først tiltænkt. Interviewguiden var dermed en støtte i henhold til at få afklaret spørgsmål men den var ikke styrende for interviewets forløb og udførelse.

Interviewets kvalitet

Kvaliteten af interviewene er afgørende for den efterfølgende analyses kvalitet, verifikation og afrapportering af resultaterne. Ifølge Kvale & Brinkmann er der seks forskellige kriterier for et interviews kvalitet. Kriterierne indeholder bl.a. omfanget af righoldige, spontane, specifikke og relevante svar fra interviewpersonen samt at der stilles kortest mulige spørgsmål og længst mulige svar fra interviewpersonen. Herudover skal der følges op på relevante aspekter af svarene, og i den forbindelse skal der i vid grad fortolkes under interviewet. Intervieweren skal forsøge at verificere sine fortolkninger af svarene under interviewet, og ligeledes skal interviewet være selvrapporterende, hvilket medfører at interviewet er en historie i sig selv og ikke behøver yderligere forklaringer. Disse kvalitetskriterier kan anvendes som et ideal og dermed være retningsgivende for god interviewpraksis (Kvale & Brinkmann: 2015).

For at sikre interviewet god kvalitet, er interviewer og interviewpersoner afgørende. Der findes gode og dårlige interviewpersoner, hvor de gode kan give lange og velformulerede beskrivelser af deres livssituation. De holder sig ligeledes til emnet uden sidespring. Kvale og Brinkmann påpeger dog, at der ikke eksisterer disse 'gode' interviewpersoner, og at det i øvrigt ikke er en selvfølge at interviewpersoner der er velformulerede mv. bidrager med den mest værdifulde viden (Kvale & Brinkmann, 2015).

For at sikre en god kvalitet i vores interview, var vi meget optaget af at gentage og følge op på svarene fra vores interviewpersoner for at sikre, at vi havde forstået det sagte samt havde mulighed for at meningsfortolke under interviewet, hvilket den hermeneutiske videnskabsteori giver mulighed for. Ved at følge op på nogle af svarene, havde vi mulighed for at få afklaret og uddybet det perspektiv som interviewpersonen havde i henhold til spørgsmålene. Set ud fra en fænomenologisk tilgang fik vi et godt kendskab til interviewpersonens oplevelser og forståelser af egen livsverden i henhold til emnet. Vi oplevede, at de to af interviewpersonerne var meget åbne og gav gode beskrivelser af deres livsverden og førstehåndsperspektiv i henhold til spørgsmålene, hvorimod at den tredje ikke havde meget at tilføje, da hun mente at hun var blevet inddraget i hendes anbringelsesproces. Med udgangspunkt i de to gode og beskrivende interviews, fik vi en god forståelse af hvilken betydning manglende inddragelse havde haft for dem.

Dobbeltrolle

Inden vi skulle interviewe reflekterede vi meget over, hvilken betydning det kunne have for vores interviewpersoner, at det ene gruppemedlem var ansat på det opholdssted, hvor interviewpersonerne er anbragt. Interviewpersonerne havde dermed en relation til hende, og vi var usikre på hvilke implikationer dette kunne give i forhold til kvaliteten af interviewet. Vi var bevidste om, at ligeså vel som gruppemedlemmet havde en forforståelse af vores interviewpersoner på baggrund af praksis, var vi bevidste om at de unge ligeledes havde en forforståelse af gruppemedlemmet som de ligeledes havde skabt i praksis. Vi frygtede dermed, at interviewpersonerne blot ville udtale sig på baggrund af, hvad de troede, at vi forventede at de ville snakke om. Dette var ikke tilfældet eftersom, at den ene interviewperson udtalte at hun havde været inddraget og i øvrigt havde et godt forhold til sin socialrådgiver. Vi kunne her se, at hun udtalte sig om sin reelle oplevelse af inddragelse i sin sag, og vi var derfor overbeviste om, at dobbeltrollen ikke havde en negativ betydning i henhold til hendes udtalelser. Vi mener i stedet, at dobbeltrollen havde en positiv indflydelse, da hun udtalte sig ærligt og var tryk ved at fortælle om sin oplevelse på trods af, at vores bevæggrunde for at interviewe hende var nogle helt modsatte. Herudover fortalte de to andre interviewpersoner meget udførligt, hvordan de havde oplevet at blive anbragt samt hvad de var blevet oplyst om i anbringelsesprocessen.

Vi var usikre på, hvem af gruppemedlemmerne der burde være interviewer. Vi anså det som et aktiv, at vi havde denne adgang til feltet og den relation interviewpersonerne og gruppemedlemmet i forvejen havde etableret. Vi havde dermed mulighed for at foretage interviewet i trygge rammer, hvor chancen for at interviewet blev noget formelt ville blive formindsket i og med, at interviewpersonerne havde en tryk relation til gruppen. Vi besluttede os for, at gruppemedlemmet, som interviewpersonerne ikke i forvejen havde en relation til skulle interviewe, og det andet medlem så skulle observere i baggrunden. Dette blev ikke en realitet, da interviewpersonerne ønskede at gruppemedlemmet som de havde en relation til skulle sidde ved siden af interviewpersonerne i sofaen, og interviewet blev dermed en fælles samtale. Dette mener vi havde stor betydning for interviewet og dets kvalitet, da de unge følte sig afslappede og trygge. Dette kunne vi se på deres kropssprog, da de enten sad i "skrædderstilling" eller lå halvt ned i sofaen. Deres kropssprog gav altså udtryk for at de var afslappede samt at de på trods af det følsomme emne, magtede at grine og smile undervejs. De var meget åbne omkring, hvordan de mente at manglende inddragelse havde haft betydning for dem. Vi modtog ligeledes god respons på, at interviewet foregik som en åben samtale, da vores interviewpersoner dermed følte sig mere trygge. De udtalte afslutningsvis: "Det var da egentlig meget hyggeligt... Det var slet ikke så slemt. Det vil vi gerne prøve igen, hvis i har brug for det".

Interviewpersonen der havde været inddraget i anbringelsesprocessen har efterfølgende trukket sit samtykke tilbage. Hun vil derfor ikke figurere yderligere i projektet.

Analysestrategi

Vi vil anvende en abduktiv tilgang i vores analyse, hvilket betyder at vi baserer vores analyse på vores teoretiske forforståelser og de udtalelser vi på forhånd og i interviewet har fået af de unge. Vi anvender dermed både en teoretisk og en empirisk forforståelse i vores analysestrategi. Vi vil i samråd med den abduktive tilgang anvende en personcentreret analysestrategi til at analysere vores kvalitative interviews, da der i den personcentrerede tilgang er fokus på personers oplevelse af et bestemt fænomen og temaer der knytter sig dertil (Thagaard:2004). Vores problemformulering søger at undersøge fænomenet 'inddragelse', hvorfor vi har valgt denne analysestrategi, da den igennem vores informanternes oplevelser med manglende inddragelse kan bidrage til at belyse problemformuleringen.

Vi vil ligeledes med afsæt i denne strategi kunne analysere, hvordan de anbragte unge har været inddraget eller ikke inddraget i deres sag med udgangspunkt i vores teoretiske perspektiver, der er sat i parentes under interviewet. Herudover giver denne analysestrategi mulighed for at analysere hvilken betydning manglende inddragelse har haft for de unge med udgangspunkt i den valgte teori.

Vi vil starte med at meningskondensere de transskriberede interviews for at kunne kategorisere meningsindholdet, og dermed danne et helhedsindtryk af de meninger der udtrykkes. Vi vil efterfølgende omformulere de temaer der dominerer den naturlige meningsenhed. Temaerne vil dermed gøres til genstand for analyse og meningsfortolkninger med udgangspunkt i den hermeneutiske cirkel (Kvale & Brinkmann: 2015).

Kapitel 6. Præsentation af empirien (Julie)

Projektets empiri indeholder kvalitative interviews med to anbragte unge piger i alderen 15-17 år, hvilke vil være genstand for vores analyse. Pigerne er aktuelt anbragt uden for hjemmet på et opholdssted i Jylland. Begge piger har været anbragt flere steder bl.a. familiepleje og andre opholdssteder. Pigerne kan bidrage med deres erfaring i henhold til hvilken betydning manglende inddragelse i anbringelsesprocessen har haft for dem. Pigerne vil være anonymiseret og har derfor fået fiktive navne; *Louise og Dina*.

Juridiske overvejelser

Da vores empiri er fremskaffet i form af kvalitative interviews, var vi forpligtet til at indhente en samtykkeerklæring fra de registrerede parter jf. PDL § 6 stk. 1. (Bilag 1)

Eftersom at der ikke fremgår klare retningslinjer for, hvornår forældremyndighedsindehaveren bør afgive samtykke, vurderede vi at dette kunne udelades, da der er tale om unge i alderen 15-17 år, og interviewet havde til formål, at undersøge de unges holdning og oplevelser med inddragelse.

Da vi ikke arbejder for offentlig myndighed, er vi ikke omfattet af tavshedspligt jf. FVL §27 og straffelovens §152. Vi er dog omfattet af straffelovens §264d, der omhandler fængsel eller bødestraf, hvis der uberettiget videregives oplysninger vedrørende en andens private forhold.

Vi har dog underretningspligt jf. SEL §154, hvis vi igennem vores interviews fik kendskab til at et barn under 18 år lever under forhold der bringer dets sundhed og udvikling i fare.

Det fremgår af Datatilsynets hjemmeside, at vi er fritaget for anmeldelsespligt, når to krav er opfyldt. Her er der tale om, at indsamlingen og registreringen af personoplysninger skal ske med udtrykkeligt samtykke fra de personer, som oplysningerne vedrører, og at man er studerende på en professionsbachelor eller kandidatuddannelse (datatilsynet.dk).

Det fremgår ligeledes af datatilsynets hjemmeside, at oplysningerne skal slettes, destrueres eller anonymiseres, således at det ikke er muligt at identificere de personer som oplysningerne vedrører, hvilket ligeledes fremgår i PDL §5 stk. 5.

Vi er dermed forpligtet til at opbevare og håndtere informanternes oplysninger efter god databehandlingskik jf. PDL § 5.

Synspunkter i interviewene

Interviewene vil som tidligere nævnt tage udgangspunkt i fænomenologiske forståelsesform og de udsagn vi har fået er dermed den sandhed, som de unge oplever. Vi er derfor bevidste om, at det ikke er muligt at lave en generel konklusion eller vurdering af hvilken betydning manglende inddragelse har for alle unge der ikke har været inddraget i deres anbringelsesproces. Vi har valgt at holde informanterne på et fåtal, da vi ikke har hverken kapacitet eller mulighed for at lave en større undersøgelse grundet tidsperspektivet, og dels mener vi ikke, at det er realistisk at finde en stor gruppe af informanter, der er villige til at dele informationer om deres anbringelse, da dette er et personfølsomt emne, og dermed også en sårbar periode vi rusker op i hos de unge.

Projektet har derimod til formål, at skabe et billede af hvilke holdninger, meninger og oplevelser de unge besidder.

Kapitel 7. Teori

Sherry Arnstein (Amela)

Sherry Arnstein introducerede i 1969 en teoretisk model, "deltagerstigen". Deltagerstigen illustrerer flere niveauer af borgerinddragelse, og er opdelt i otte trin og dernæst i tre overordnede niveauer; "Nonparticipation", "Degrees of tokenism" og "Degrees of citizen power" (Jensen: 2014).

Se model 1.

Model 1

Arnstein 1969 Deltagerstigen	
8. Borgerkontrol	Borgermagt
7. Delegeret borgermagt	
6. Partnerskab	Tokisme/ Symbolsk inddragelse
5. Formidling	
4. Konsultation	
3. Information	Ikke- inddragelse
2. Børn inddrages som dekoration	
3. Manipulation	

Formålet med deltagerstigen er set ud fra et ønske om at definere borgerinddragelse i relation til myndigheder (Jensen:2015). Deltagerstigen illustrerer forskellige former for brugerinddragelse som også er relevante for socialt arbejde. Ifølge Arnstein finder borgerinddragelse først sted i feltet borgermagt (Jensen:2015). For at borgermagt kan finde sted er det ifølge Arnstein vigtigt med en omfordeling af magt mellem borger og magthaveren. Hvis ikke dette finder sted vil inddragelse være en frustrerende proces for borgeren. Feltet 'tokisme/symbolsk inddragelse' handler om at magthaveren er interesseret i at inddragelse skal finde sted uden magt overfor borgeren. Borgeren kan på dette trin ikke være sikker i henhold til at dennes synspunkter bliver en del af beslutningsprocessen. Borgeren har herved ingen reel indflydelse. Feltet 'ikke-inddragelse' handler om at børn og unge bruges som dekoration i inddragelsen. Magthaveren kan derved lade som om at inddragelse reelt finder sted (Jensen:2015).

Operationalisering af modellen:

I analyse af informanternes udsagn er deltagerstigen anvendt for at identificere informanternes oplevelse af at være inddraget i egen anbringelsesproces. Vi mener, at modellen er velegnet til analyse af individuel borgerinddragelse i socialt arbejde med udsatte børn og unge, da modellen illustrerer flere typer af inddragelse, hvor 'borgermagt' ifølge Arnstein er reel borgerinddragelse.

Modellen kan hjælpe os til konkret at få viden om hvorvidt de unge har været inddraget i egen anbringelsesproces. Inden vi gik i gang med bachelorprojektet erfarede vi, at de unge ikke havde været inddraget på baggrund af deres udtalelser i praksis. Vi har dog ingen garanti for dette, hvorfor vi ved hjælp af denne model og de unges udtalelser vil opnå konkret viden om de unges rolle i egen anbringelsesproces.

For at opnå viden om hvilken betydning deres rolle har haft for dem, har vi i forlængelse af ovenstående model valgt at anvende Aaron Antonovskys teori om "Oplevelse af sammenhæng". Vi har hentet denne teoretiske inspiration fra Antonovsky til analyse af informanternes håndtering af socialrådgiverens manglende inddragelse. Hvilken form for inddragelse der er tale om vil blive belyst ved hjælp af deltagerstigen. Hvordan de håndterer den manglende inddragelse samt hvilken betydning det har for dem, vil blive analyseret ved hjælp af Antonovskys teori. Konkret er der tale om Aantonovkys tre komponenter: *begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed*.

[Aaron Antonovsky \(Amela\)](#)

Aaron Antonovsky (1923 - 1994), forsker og professor i medicinsk sociolog ved Ben Gurion University of Negev i Israel (Antonovsky 1987). Antonovsky har igennem flere bøger skabt forståelse for psykosociale mekanismer, herunder stress. Antonovskys teori handler om, at en stærk følelse af sammenhæng ikke blot øger livskvaliteten hos den enkelte, men også har indflydelse på den fysiske og psykiske sundhedstilstand i positiv retning. Personer med stærk følelse af sammenhæng er bedre til at håndtere alvorlig stress uden at det går ud over deres helbred i større grad (Jensen: 2014). Gennem flere års forskning i stressfaktorer er Antonovsky kommet frem til at individets modstandskraft er afhængig af dennes "oplevelse af sammenhæng". Oplevelse af sammenhæng er en følelse som bygger på at vi som individer skal:

- 1) forstå situationen
- 2) have tro på, at vi kan finde løsninger
- 3) finde det meningsfuldt at gøre forsøget

De ovenstående tre ting er ifølge Antonovsky begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed (Jensen: 2014).

Begribelighed omhandler, at individet forstår de hændelser som kan opstå i livet. Begribelighed handler om ligeledes, at de stimuli man bliver stillet overfor i det indre og ydre miljø fremstår som ordnet, sammenhængende, struktureret og som indlysende information, frem for, støj – kaotisk, uordentlig, tilfældig og uforklarligt (Jensen: 2014). Man kan med andre ord udlede, at ethvert menneske kan komme ud for en traumatisk og uforudset oplevelse, men det er med en stærk oplevelse af sammenhæng, at man stræber efter at gøre oplevelsen forståelig for sig selv (Jensen: 2014).

Håndterbarhed omhandler, at individet tror på at det er muligt at løse de problemer der forekommer. Håndterbarhed omhandler ligeledes, at individet har tillid til de ressourcer denne har til rådighed og kontrol over – det kan for eksempel være en ægtefælle, ven, kollega eller Gud (Jensen: 2014).

” I den udstrækning man har en stærk oplevelse af håndterbarhed, føler man ikke, at man er offer for omstændighederne, eller at livet behandler én uretfærdigt” (Jensen: 2014).

Meningsfuldhed omhandler, at de områder i ens liv, der har stor betydning giver mening i både kognitiv og følelsesmæssig forstand. Meningsfuldhed omhandler i den anledning det motiverende forhold og er ifølge Antonovsky den mest essentielle og afgørende faktor i oplevelsen af sammenhæng. Individet takler en hændelse som en udfordring, og bestræber sig på at tilføre den mening for at klare sig igennem den (Jensen: 2014).

De tre komponenter indgår i en dynamisk sammenhæng. De er alle nødvendige, hvor meningsfuldhed er den mest vigtige, dernæst begribelighed og til sidst håndterbarhed (Jensen: 2014). Høj håndterbarhed hænger sammen med høj begribelighed da det er nødvendigt for individet at have fuld forståelse for de indre og ydre stimuli for at tro på at der kan findes en løsning. Er stimuli kaotiske og uforudsigelige er det svært at føle at man har mulighed for at klare sig godt (Jensen: 2014). Dog er meningsfuldhed afgørende for at individet opnår oplevelse af sammenhæng. Hvis individet ikke er motiveret for at forstå og tror på at der er tilstrækkelige ressourcer (at en situation ikke giver mening) vil individet ikke reagere på de ydre stimuli og tingene bliver ubegribelige (Jensen: 2014).

Operationalisering af teorien

Antonovskys tre komponenter ser vi som brugbare i analysen af, hvordan informanterne oplever sammenhæng og mening inddragelsen i egen anbringelsesproces. Vores informanter er unge som har været udsat for vanskelige opvækstvilkår. Endvidere har de skulle forholde sig til at håndtere at sociale myndigheder skal inddrage dem i spørgsmål vedrørende deres individuelle liv. Dette kan i sig selv være et stressende/belastende livsvilkår. De tre komponenter kan være med til at kortlægge informanternes potentialer og ressourcer i forhold til at mestre inddragelse. I vores analyse vil vi anvende Antonovskys tre komponenter således:

Begribelighed: Oplever børne- og ungeinformanterne, at de har besiddet ordnet og sammenhængende information om sociale myndigheders inddragelse, som bevirker at inddragelse som en del af deres liv bliver mere forståelig og forudsigelig.

Håndterbarhed: Oplever informanterne, at der enten stilles ressourcer til deres rådighed eller de har dem i forvejen. Oplever de at få hjælp til at håndtere situationen ved eksempelvis at forsøge begribelighed.

Meningsfuldhed: Vi finder det svært at inddrage begrebet konkret da denne komponent er af langt mere eksistentiel karakter for livet som helhed. Sociale myndigheders inddragelse udgør kun en mindre del af informanternes individuelle liv. Vi benytter begrebet mere som udtryk for, om de oplevede inddragelsespraksisser kan være meningsfulde at være i for informanterne, og om inddragelsen giver en følelse af sammenhæng for informanterne.

Axel Honneths anerkendelsesteori (Julie)

Axel Honneth (f. 1949) er en tysk professor og filosof, der betegnes som Jürgen Habermas' efterfølger. Honneth anses for at være den ledende tredjegerations teoretiker fra "Frankfurterskolen" (Willig:2003).

Axel Honneth er mest kendt for sin anerkendelsesteori, der bygger på den normative idé om det gode liv, der bl.a. skabes på baggrund af fundamentale betingelser for menneskets selvrealisering. Honneth argumenterer for, at anerkendelse om realisering af et vellykket liv må være formel nok til ikke at krænke forskellige livsformer (Willig:2003).

Anerkendelsesteorien indeholder tre sfærer; *Privatsfæren, den retslige sfære og den sociale sfære.*

Den **private sfære** dækker over familie og venskaber. Denne sfære udskiller sig fra de andre, da den danner en forudsætning for at være en del af et intersubjektivt forhold. Kærligheden er ifølge Honneth en del af privatsfæren, da kærlighedsforholdet mellem to mennesker hvad enten det er barn- barn, voksen-voksen eller barn-voksen, erfares i et gensidigt forhold af emotionel støtte (Willig:2003). Anerkendelsesforholdet dækkes altså igennem eksistensen af "den konkrete anden".

Kærlighedsforholdet mellem mennesker fx mor- barn, ægtefæller og venner udgør de symmetriske relationer, hvor mennesket kan etablere en fortrolighed med sine værdier, ressourcer, meninger og holdninger og se disse bliver anerkendt.

Kærlighedsforholdet i venskaber udgør ifølge Honneth den følelsesmæssige anerkendelse, der vedligeholder den fundamentale selvtillid, og sætter mennesket i stand til at udtrykke sig og agte sig selv som én der kan deltage i fællesskaber og samfundsmæssige forhold (Willig:2003). Mennesket opnår altså selvtillid i den private sfære.

Den **retslige sfære** dækker over menneskets universelle rettigheder som er givet til alle samfundsmedlemmer. Igennem de universelle rettigheder er mennesket i stand til at opnå selvrespekt eller agtelse for sig selv som et lige medlem af samfundet. Anerkendelsen sker gennem de lovmæssige relationer, der giver adgang til fx velfærdssamfundets goder. Her er der fx tale om stemmeret, muligheden for at deltage i offentlige drøftelser mv.

Anerkendelsen i den retslige sfære sikrer mennesket muligheden for at realisere sin autonomi, hvor den højeste form for selvrespekt bliver realiseret når mennesket bliver anerkendt som et autonomt handlende objekt (Willig:2003).

Den **sociale sfære** dækker over menneskets relation til samfundet, gruppen eller fællesskabet. Deltagelsen og det individuelle engagement der bidrages med bliver anerkendt igennem fællesskabet, hvor mennesket indgår i samhørighed med andre. Mennesket genkender her sig selv og bliver anerkendt for sit unikke særpræg fx særlige kvaliteter og evner, der bidrager til en reproduktion af samfundet. Der er bl.a. tale om deltagelse i de kulturelle, politiske og arbejdsmæssige fællesskaber. Den sociale sfære omhandler dermed at mennesket indgår i gruppens eller samfundets solidaritet og bidrager til fællesskabet eller samfundets hele. Når der opnås anerkendelse i denne sfære udløses selvværdsættelse som et medlem af et solidarisk fællesskab (Willig:2003).

Anerkendelsen indenfor hver sfære udgør et trin i den personlige udvikling, da mennesket må erfare alle former for anerkendelse for at blive et "helt menneske". Med de tre anerkendelsesformer følger tre forskellige måder at forholde sig til sig selv på. Den private sfære udløser selvtillid, den retslige sfære udløser selvagtelse og den sociale sfære udløser selvværdsættelse, hvor fælles normer og værdier danner grundlag for selvværd hos det enkelte menneske (Willig:2003).

Moralske krænkelserformer

Hvis et menneske ikke bliver anerkendt er det i risiko for at miste det positive forhold til sig selv, der er grundlæggende for menneskets udvikling. Hver anerkendelsesform medfører tre forskellige former for moralske krænkelser, der ifølge Honneth udgør den interne forbindelse mellem anerkendelse og moral. Der er altså tale om en negativ spiral, hvor moralen tydeligt udtrykkes igennem det enkelte menneskes negative oplevelser (Willig:2003). Dette kan betyde, at de negative oplevelser vil danne grundlag for hver enkelt menneskes meninger og holdninger.

I den private sfære er der fx tale om misbrug, voldtægt, omsorgssvigt mv. Disse krænkelser vil ifølge Honneth forvolde skade på selvtilliden.

I den retslige sfære er der tale om, at mennesket fratages muligheden for at få del i sine rettigheder til velfærdssamfundets goder. Dette omhandler fx diskrimination af hele grupper indenfor det juridiske og at mennesket ikke er på lige fod med andre i samfundet rent juridisk. Hvis menneskets moralske ansvarlighed ignoreres i denne sfære, vil det være ødelæggende for selvagtelsen.

I den sociale sfære er der tale om situationer hvor den enkelte bliver krænket, ydmyget eller misagtet på en måde, hvor menneskets færdigheder og evner ikke længere bliver anerkendt. Eksempler på dette er bl.a. stigmatisering af en større gruppe eller blot at man ikke bliver hilst på og dermed ignoreret. Krænkelser i denne anerkendelsesform skader egen eller gruppens selvværdsættelse (Willig:2003).

Anvendelse:

Vi vil anvende Axel Honneths anerkendelsesteori til at analysere hvilken betydning den manglende inddragelse i sagsbehandlingen har haft for informanternes selvtillid, selvagtelse og selvværd.

Kritik

Vi stiller os kritiske overfor Axel Honneths anerkendelsesteori, da vi ikke mener, at anerkendelsessfærerne er realistiske i praksis. Vi mener ikke, at det er muligt at dele mennesket så

skarpt op, da virkeligheden ikke delt op i sfærer. Teorien kan derfor være svær at anvende i praksis. Vi mener, at sfærerne er dynamiske, og at fx venskaber og fællesskaber er flydende. Axel Honneth argumenterer for, at der skal skabes en fælles værdihorisont, men dette anser vi ikke som en nødvendighed, da vores samfund er multikulturelt og dermed besidder mange forskellige kulturer og dermed mange forskellige værdier og normer.

Kapitel 8. Analyse

Axel Honneth (Julie)

Vi har i projektets empiri tematiseret nogle af udtalelserne i henhold til den personcentrerede analysestrategi samt Axel Honneths anerkendelsesteori. Udtalelserne vil vise Louise og Dinas oplevelser med manglende anerkendelse og moralske krænkelser i den private, retslige og sociale sfære.

Informant 1: Louise, 16 år

Louise beskriver dagen for sin første anbringelse som en traumatisk oplevelse, hvor hun uden hendes vidende bliver fjernet fra hendes venindes bopæl:

"(...) lige pludselig bankede det på døren, også var det min socialrådgiver der kom og sagde, at jeg skulle pakke mine ting fordi jeg skulle bo hos en plejefamilie."

Dette viser, at Louise ikke har været informeret om, at hun skulle anbringes, hvilket der ifølge Honneth vil være tale om manglende anerkendelse i den retslige sfære. Louise har ikke været inddraget og dermed ikke anerkendt for sin autonomi og som et lige medlem af samfundet. Louises universelle rettigheder bliver dermed moralsk krænket. Dette kan ifølge Honneth påvirke Louises selvagtelse og selvrespekt på længere sigt. Der er derfor mulighed for, at Louise er så påvirket af denne oplevelse, at det ifølge Honneth vil være ødelæggende for hendes selvagtelse, som bl.a. indebærer bevidstheden om at være i stand til at tage moralske beslutninger som et autonomt handlende objekt (Willig:2003). Det er uvist om denne oplevelse har sat varige spor i Louises tillid til andre mennesker, og det er nærliggende at tro, at Louise fremadrettet muligvis vil have en mistro til andre mennesker og dermed have problemer med at indgå i relationer. Eftersom at Louise ikke

har fået anerkendt sine rettigheder, er hun ifølge Honneth i risiko for ikke at kunne sikre sin autonomi (Willig:2003).

Louise fortæller videre:

"Min socialrådgiver kørte mig hen til plejefamilien og var der kun i ca. en time, hvor hun fortæller, at jeg skal være her men hun spørger aldrig om hvad jeg synes om det."

Her ses igen den manglende anerkendelse i den retslige sfære, da Louise bliver informeret om hvad der skal ske, men hun bliver aldrig hørt og dermed inddraget i sin sag. Ifølge retssikkerhedslovens §4 har alle borgere ret til at være medvirkende i sagsbehandlingen af sin sag (Socialjura.dk) Den moralske krænkelse kan medføre, at Louise vil have en svækket selvagtelse og muligvis være forsigtig med at deltage på lige fod som andre medlemmer af samfundet i henhold til hendes lovmæssige rettigheder (Willig:2003).

Om Louises første anbringelse fortæller hun ligeledes:

"Jeg startede med at bo hos en veninde og hendes forældre. Jeg boede der i 14 dage, og lige pludselig bankede det på døren også var det min socialrådgiver der kom og sagde, at jeg skulle pakke mine ting fordi jeg skulle bo hos en plejefamilie. Min mor havde ellers lovet mig, at jeg aldrig skulle være andre steder end hos hende eller hos min veninde."

Det er uvist om moren har været vidende om, at Louise skulle fjernes, men denne oplevelse kan have påvirket Louises tillid til sin mor, da hun ikke var inddraget i at hun skulle anbringes. Denne type af svigt er ifølge Honneth en krænkelse i den private sfære (Willig:2003), hvor der bl.a. er fokus på mor og barn relationen. Kærligheden i denne sfære er særlig vigtig for et menneske, da det er i dette gensidige affektive forhold, at mennesket skaber erkendelsen af at være del af et gensidigt forhold af følelsesmæssig støtte (Willig:2003). Når Louise ikke oplever dette forhold kan det medføre, at Louise muligvis vil have svært ved at få tillid til andre mennesker. Louise kan dermed have svært ved at stole på andre. Dette kan påvirke Louise senere i livet, når hun skal indgå i den sociale sfære i fx arbejdslivet. Louise kan have svært ved at dele hendes værdier og holdninger med

andre, hvis hendes selvtillid er svækket. Herudover ses det, at Louise er uvidende om, at hun skal anbringes i en plejefamilie, hvilket ifølge Honneth er manglende anerkendelse i den retslige sfære.

Louise fortæller yderligere om den første tid i plejefamilien, der bar præg af ensomhed og manglende lyst til at skabe relationer med plejefamilien:

” Jeg holdte mig for mig selv inde på værelset, og havde ikke lyst til at snakke med dem, da de var fremmede. Jeg havde ikke lyst til at være der og ville ikke have noget med dem at gøre. Jeg følte heller ikke at jeg var en del af familien. De behandlede mig ikke som et medlem af familien ligesom deres egne børn”

Her ses Louises manglende lyst til at indgå i kærlige relationer, hvilket ifølge Honneth kan skyldes at hendes selvtillid er svækket grundet den moralske krænkelse i den private sfære, hvilket kan have påvirket Louises tillid til andre (Willig:2003). Louise mangler dermed den emotionelle støtte, som et menneske får i det intersubjektive forhold der skabes i den private sfære. Louise er dermed i risiko for, at hun på længere sigt vil have svært ved at etablere fortrolighed med hendes egne værdier, ressourcer, meninger og holdninger (Willig:2003). Louise fortæller, at hun ikke vil have noget med plejefamilien at gøre, hvilket kan være fordi, at hun er bange for at opleve samme svigt fra plejefamilien. Det kan dermed også ses som en mestringsstrategi for at beskytte sig selv mod yderligere svigt og ligeledes ifølge Honneth, for at mindske risikoen for at gøre yderligere skade på selvtilliden (Willig:2003). Herudover har Louise ikke fået den følelsesmæssige anerkendelse som hun har behov for, for at opretholde hendes fundamentale selvtillid. Dette kan medføre problemer med hendes selvtillid, hvilket vanskeliggør hendes muligheder for at begive sig ud i en konfliktfyldt verden fra et sikkert ståsted. Louise er dermed krænket i sin private sfære.

Louise fortæller om, hvilke følelser hun havde da hun blev anbragt:

” Jeg havde det svært. Jeg vidste jo ikke at jeg skulle anbringes, og det hele skete ligesom bare fra den ene dag til den anden. Der var ingen der fortalte mig at jeg skulle anbringes og jeg vidste ikke hvad der foregik. Jeg var meget ked af det, og jeg vidste ikke hvornår jeg kunne komme hjem igen.”

Denne udtalelse understreger igen, at Louise ikke har været inddraget i sin sag, hvor hun ifølge Honneth ikke er anerkendt i den retslige sfære, hvilket kan have den betydning, at hun mister sine

rettigheder til velfærdsstatens goder. Disse goder indeholder bl.a. hjælp og støtte fra velfærdssystemet herunder den sociale lovgivning, hvor retssikkerhedslovens §4 figurerer. Herudover er Louise ikke blevet lyttet til og heller ikke fået tilstrækkelig information om, hvor længe det var påtænkt, at hun skulle være anbragt udenfor hjemmet. Herudover har Louise ikke haft mulighed for at fremsætte sine meninger og ønsker i henhold til en anbringelse. Den manglende anerkendelse i denne sfære kan være ødelæggende for selvagtelsen, der indebærer måden hvorpå et menneske ser sig selv og egne værdier (Willig:2003).

Louise fortæller yderligere om hendes manglende lyst til at indgå i fællesskaber og skabe nye venskaber efter hun blev anbragt og startede på en ny skole:

"Jeg følte mig meget alene og jeg havde ikke modet til at snakke med de andre piger, fordi jeg blev mobbet på min gamle skole med at mit tøj var beskidt og lugtede. De gad ikke engang at hilse på mig når jeg mødte dem. Jeg var bange for at jeg skulle skifte skole igen, så jeg gad ikke at forsøge at få nye venner."

Dette viser at Louise, ifølge Honneth har oplevet at blive krænket i sin private sfære, da hun tidligere er blevet mobbet, og dermed mangler den følelsesmæssige støtte i venskaber der vedligeholder Louises fundamentale selvtillid (Willig:2003). Hun føler sig ikke som en del af fællesskabet, og hendes manglende selvtillid viser, at hun er bange for at skabe nye venskaber. Herudover ses det, at Louise ikke har lyst til tage del i et fællesskab, hvilket ifølge Honneth er på grund af manglende anerkendelse i den private sfære, da venskaber er en forlængelse af det anerkendelsesforhold der vedligeholder selvtilliden (Willig:2003). Louise bliver yderligere ikke anerkendt for sine særlige evner og kvaliteter. Hun blev ignoreret af sine tidligere klassekammerater, hvilket er en krænkelse i den sociale sfære, der bl.a. indebærer relationer til fællesskabet og dét at indgå i samhørighed med andre og blive anerkendt for sit særlige bidrag til fællesskabet eller samfundet. Når Louise oplever en krænkelse i den sociale sfære, kan det ifølge Honneth have den betydning, at Louise kan ødelægge sin egen selvværdsættelse, og dermed være ødelæggende for hendes personlige udvikling (Willig:2003).

Louise fortæller, at hun mener, at hendes anbringelser nok ville være gået bedre, hvis hun havde været inddraget i anbringelsesprocessen:

"Fordi at så havde jeg selv været med til at vælge, hvor jeg skulle hen også var det nok gået bedre"

Louise påpeger dermed, at hendes manglende inddragelse har haft betydning for hendes anbringelsesforløb. Hun havde formodentlig kunne undgå sammenbrud i hendes anbringelser, hvis hun var blevet spurgt til råds i henhold til anbringelsessted, hvilket ifølge Honneth viser krænkelse i den retslige sfære. Hun er ifølge Honneth ikke anerkendt for sine rettigheder, hvilket har betydning for Louises muligheder for at sikre sin autonomi og dermed miste sin selvrespekt (Willig:2003).

Louise fortæller yderligere om, at hun ikke følte sig respekteret af socialrådgiveren:

"De voksne snakkede i munden på hinanden, og hver gang jeg forsøgte at sige noget blev jeg ignoreret. Det var vigtigere for min socialrådgiver at høre på, hvad plejefamilien havde at sige end hvad jeg ville sige. Det var som om at min socialrådgiver hørte mig, men bare ignorerede mine ønsker."

Louise fortæller yderligere:

"Hun lytter ikke, altså overhovedet ikke. Hun gør ligesom der passer hende, og hvad hun synes er bedst for mig, og det sjove er, at hun gang på gang vil have at jeg er med på de møder, da hun synes det er vigtigt at høre hvad jeg synes (det har min pædagog sagt). Men alligevel er det som om at hun overhører alle mine ønsker og meninger."

Louise beskriver at hun ikke føler sig respekteret af sin socialrådgiver, hvor der ifølge Honneth er tale om manglende anerkendelse i den retslige sfære (Willig:2003). Louise har ikke mulighed for at sige sin mening og udtrykke sine holdninger. Konsekvensen af dette kan være, at Louise har svært ved at se sig selv som et gyldigt medlem af samfundet.

Den manglende inddragelse har altså haft den betydning, at Louise har svært ved at opnå tilknytning til andre. Hun har en svækket selvtillid, der kan gøre det svært for hende at indgå i relationer nu og senere i livet, da hun har oplevet svigt i den private sfære. Kærlighedsforholdet mellem mor og barn er en forudsætning for at barnet kan træde ud i en konfliktfyldt verden, men eftersom Louise ikke har haft en tilknytning til hendes plejefamilie, har hun ikke haft mulighed for at træde ud i en konfliktfyldt verden fra et sikkert ståsted. Den manglende inddragelse har ifølge Honneth haft en

betydning for Louises selvrespekt, da hun ikke har haft mulighed for at gøre brug af sine universelle rettigheder og ligeledes indgå i en respektfuld relation til sin socialrådgiver. Selvom Louise ikke er blevet anerkendt i den retslige sfære medfører dette ikke nødvendigvis, at hun ikke har selvrespekt men at den højeste form for selvrespekt opnås når et individ er anerkendt som et autonomt handlende retssubjekt (Willig:2003). Den manglende selvtillid og selvrespekt kan muligvis påvirke Louises lyst til at indgå i fællesskaber, da hun vil have svært ved at dele sine værdier med andre som det fremgår i den sociale sfære (Willig:2003). Louise mener selv, at den manglende inddragelse har haft en betydning i henhold til hendes anbringelser. Hun udtaler, at hun mener, at hendes anbringelser ville være gået bedre, hvis hun var blevet taget med på råd. Den manglende inddragelse har derfor haft en betydning for at der er lavet mismatch mellem hende og anbringelsessted. Hvis Louise havde været inddraget i hendes anbringelsesproces er der fra Louises perspektiv mulighed for, at hun kun havde været anbragt en gang. Louise kunne muligvis have været forskånet for, at være negativt påvirket i form af dårlig selvtillid, selvværd og selvagtelse, hvilket ifølge Honneth har betydning for et menneskes personlige udvikling og muligheden for at være fuldt individualiseret som et gyldigt medlem af samfundet (Willig:2003).

Informant 2: Dina, 17 år

Dina fortæller om sine følelser i henhold til dét at skulle anbringes:

” Min mor var jo voldelig overfor mig og mine søskende, så jeg vidste jo godt, at det ikke var godt for mig at være hos hende, men jeg forstod ikke hvorfor kommunen kom ind og tog mig væk. Jeg ville jo bare gerne være hos min far, men det måtte jeg ikke. Jeg blev skilt fra mine søskende og det var jeg meget ked af”.

Dinas beskrivelse af morens voldelige overgreb med hende og hendes søskende, viser, at Dina er blevet krænket i sin private sfære. Krænkelser i den private sfære indebærer bl.a. misbrug, voldtægt og omsorgssvigt (Willig:2003). Dina har dermed ikke et forhold til sin mor som ifølge Honneth skal være et gensidigt forhold af emotionel støtte (Willig:2003). Dina mangler dermed den symmetriske relation til sin mor, hvor hun kan etablere fortrolighed med sine værdier og samtidig se dem blive modtaget og anerkendt (Willig:2003). Når Dina oplever denne form for krænkelse, kan det påvirke hendes selvtillid, og dermed have betydning for hendes tillid til andre og sig selv og sine værdier.

Dina giver udtryk for en forståelse for, at hun skulle anbringes, men er uforstående overfor, hvorfor hun ikke kunne være hos sin far. Dina påpeger ligeledes en frustration over at hun ikke var informeret om grundlaget til anbringelsen:

” Min mor fortalte mig, at jeg skulle anbringes, men jeg fik aldrig at vide hvorfor”

Dét at Dina aldrig er blevet informeret om årsagen til hendes anbringelse, er ifølge Honneth en krænkelse i den retslige sfære. Ifølge retssikkerhedslovens § 4, har enhver borger ret til at medvirke i egen sag (Socialjura.dk), og eftersom det er moren der oplyser hende om, at hun skal anbringes, må det antages at Dina ikke har haft en børnesamtale med hendes socialrådgiver, hvilket hun har krav på jf. Servicelovens §48. Denne indeholder bl.a., at barnet skal høres inden der træffes afgørelse om fx anbringelse. Dina er dermed blevet frataget hendes rettigheder som et individ, der er i stand til at indgå i en lovmæssig relation til sin socialrådgiver, og ligeledes er i stand til at opnå selvagtelse som individ (Willig:2003).

Dina fortæller, at hun først møder sin socialrådgiver ca. en måned efter anbringelsen:

”Hun kom kun fordi at jeg skulle anbringes et andet sted. Min plejefamilie ville ikke have mig mere. Der har slet ikke været holdt et møde inden jeg blev anbragt. Det var først lang tid efter at jeg blev anbragt, at jeg egentlig først møder min socialrådgiver. Jeg synes simpelthen at det er for dårligt. Jeg ville da gerne have haft en chance for at sige noget. Jeg var meget ensom, og den familie jeg var anbragt i havde jeg det ikke godt hos. Vi havde slet ingen kemi”.

Her ses at Dina ifølge Honneth er krænket i sin retslige sfære, da hun ikke har været inddraget i den nuværende anbringelse, men heller ikke i beslutningen om, at hun skal omplaceres i en ny plejefamilie. Hendes meninger og holdninger bliver der dermed ikke taget hensyn til, hvilket ifølge Honneth kan have den konsekvens at Dina ikke føler, at hendes rettigheder bliver respekteret. Betydningen af den manglende inddragelse er dermed at Dina ikke har haft mulighed for at udtrykke hendes behov i forhold til hvilken familie hun bedst matches med i henhold til hendes behov. Den manglende inddragelse kan dermed ses om konsekvens af at Dina skulle anbringes andre steder fordi hun ikke er blevet hørt. Ifølge Honneth kan den manglende inddragelse påvirke Dina selvrespekt og hendes fremtidige agtelse for sig selv som et lige medlem af samfundet med de samme rettigheder som andre medlemmer af samfundet (Willig:2003).

Herudover ses det, at Dina ikke har det godt hos sin plejefamilie. Hun har ingen tilknytning til dem og oplever sig meget ensom. Dette kan være en konsekvens af den manglende anerkendelse i den private sfære, hvor den fundamentale selvtillid opretholdes. Når Dina har oplevet krænkelser i denne sfære kan det have den betydning, at hun mister selvtillid og ligeledes tilliden til andre (Willig: 2003). Det kan derfor være svært for Dina at skabe en tilknytning til plejefamilien.

Dina fortæller endvidere, at hun på det efterfølgende møde ikke følte sig hørt:

” Omvendt så det møde jeg var på, det kunne ligeså godt have blevet aflyst, for det hjalp da ikke på noget. Jeg følte virkelig at jeg snakkede til en dør. Jeg var ikke sikker på, at min socialrådgiver lyttede. Jeg ville dog ønske, at hun bare havde gjort én ting af de ting jeg sagde (...)”

Her påpeges igen, at Dina er blevet krænket i den retslige sfære, da hun ikke er blevet hørt i sin sag. Hun udtrykker ønsket om at blive hørt, hvilket Dina ikke oplevede blev imødekommet af socialrådgiveren. Dina kan dermed besidde følelsen af manglende kontrol i sit liv, og samtidig opnå en position af hjælpeløshed. En konsekvens af manglende inddragelse i den retslige sfære kan være, at Dina mister sin selvstændighed senere i livet, da hun ikke bliver anerkendt som et individ der er i stand til at handle (Willig:2003).

Dina beskriver yderligere, at hendes forhold til socialrådgivere er negativt påvirket:

” Ja, jeg blev sgu aldrig spurgt om noget som helst. Det hele handler om deres meninger, altså kommunens. Jeg havde i hvert fald ikke en skid at skulle have sagt. Jeg hader de socialrådgivere... de er kolde i røven og ligeglade med andre”.

Den manglende inddragelse har påvirket Dina negativt. Ifølge Honneth kan konsekvensen af flere krænkelser og dårlige oplevelser danne grundlag for negative holdninger og meninger (Willig:2003). Dina udviser manglende tillid til socialrådgiveren samt manglende lyst til at indgå i en relation til hende og andre, hvilket muligvis er på grund af flere dårlige oplevelser med inddragelse og tillidsbrud. Dina er gentagne gange blevet frataget sine universelle rettigheder, hvilket ifølge Honneth kan medføre manglende selvrespekt (Willig:2003). Dina er dermed i risiko for at svække sin autonomi, hvilket kan medføre, at hun udvikler en ringe selvrespekt, hvor hun ikke ser sig selv

om et individ der er i stand til at indgå på lige fod med alle andre medlemmer af samfundet (Willig:2003).

Den manglende inddragelse har altså haft betydning for Dina's selvrespekt. Dina giver udtryk for, at hun havde store problemer med at skabe en tilknytning til sin plejefamilie og at hun ikke følte at hun passede ind. Ifølge Honneth kan være dette på grund af hendes svækkede selvtillid, da hun ikke har indgået i et forhold hvor hun har oplevet den emotionelle støtte, der er en forudsætning for at kunne træde ud i en konfliktfyldt verden (Willig:2003). Den svækkede selvtillid kan ifølge Honneth medføre, at Dina vil have svært ved at indgå i fællesskaber, da den manglende tillid til sig selv og andre kan gøre det svært at dele sine meninger, værdier og indstillinger med andre som er nødvendigt, for at blive anerkendt i den sociale sfære (Willig:2003). Dina vil derfor muligvis have svært ved at opnå selv værdsættelse som et medlem af et solidarisk fællesskab fx på arbejdsmarkedet (Willig:2003).

Dina udtaler selv, at hvis hun havde været inddraget i hendes anbringelse og havde haft mulighed for at være med i beslutningerne om hvor hun skulle anbringes, ville hun have været mere åben overfor hendes anbringelse. Med udgangspunkt i Dina's eget perspektiv, har den manglende inddragelse haft betydning for hendes anbringelsesforløb og krænkelserne i de tre anerkendelsessfære vil ifølge Honneth have betydning for hendes autonomi som et helt individualiseret individ og den personlige udvikling (Willig:2003).

Sherry Arnstein og Aaron Antonovsky (Amela)

I analysen af de unges udsagn vil vi ved hjælp af Sherry Arnsteins model "deltagerstigen" identificere de unges rolle i mødet mellem dem selv og socialrådgiver. Efterfølgende vil vi analysere om de unge har en oplevelse af sammenhæng i mødesituationen, og hvilken betydning det kan have at opnå oplevelse af sammenhæng eller mangel herpå. Dette vil vi gøre ved at anvende Aaron Antonovskys teori om 'Oplevelse Af Sammenhæng.'

I nedenstående udtalelser ses det at informant 1 ikke har haft det som Arnstein kalder for 'delegeret borgermagt'. Delegeret borgermagt omhandler, at borgeren har opnået at være en del af de beslutningstagende organer. Børn og unge har egentlig indflydelse på både processen og produktet (Jensen:2014). I stedet har informant 1 oplevet det som ifølge Arnstein er 'symbolsk inddragelse' og 'ikke-inddragelse'.

Informant 1; Louise, 16 år

”Egentlig så vidste jeg ikke helt hvad og hvordan jeg skulle klare mødet eller alle de mennesker der sad der. Jeg sad for mig selv sådan lidt i baggrunden og var irriteret. Det hele kunne bare være lige meget. For mig var det møde ligegyldigt, og det beskylder jeg de voksne for.”

Informant 1; Louise

”Fordi jeg ikke havde noget at skulle have sagt. De voksne snakkede i munden på hinanden, og hver gang jeg forsøgte at sige noget blev jeg ignoreret. Det var vigtigere for min socialrådgiver at høre på, hvad plejefamilien havde at sige end hvad jeg ville sige. Det var som om at min socialrådgiver hørte mig, men bare ignorerede mine ønsker. Hun interesserede sig ikke for om jeg var enig eller i det hele taget forstod hvad der foregik og hvad hun mente med nogle af de ting hun sagde”

Louises oplevelse af sin egen rolle på mødet er et udtryk for 'symbolsk inddragelse' og 'ikke-inddragelse'. Louise oplever at være fysisk tilstede på mødet men føler sig ikke inddraget i de voksnes samtale ved, at hun føler sig ignoreret og at det er hendes plejefamilie som der kun bliver lyttet til. Louise oplever, at hun fik lov til at sige noget men at dette blev ignoreret og derved var hun ikke sikker på at socialrådgiveren forholdte sig til de ting. Dette er ifølge Arnstein 'symbolsk inddragelse'. Symbolsk inddragelse omhandler ifølge Arnstein, at borgeren pålægges at deltage på mødet men ikke kan være sikker på, at deres synspunkter bliver brugt i beslutningsprocessen. De har derved ingen reel indflydelse på ændringer af status quo. Ved symbolsk inddragelse kan borgeren tilkendegive sine holdninger mens det fortsat er andre, som har magt til at træffe beslutningerne. Symbolsk inddragelse forekommer når der træffes beslutninger uden at der bliver fulgt op på om barnet/den unge er med i processen eller ej (Jensen:2014). Endvidere følte Louise at hun var til stede men uden at blive inddraget i diskussion. Louise sidder lidt for sig selv og forholder sig i baggrunden. Ved at Louise føler, at hun kun er til stede fysisk men ikke deltager verbalt på mødet tyder det på at Louise ifølge Arnstein har var dekoration. Ved ikke-inddragelse forstås det således af borgeren eksempelvis kan føle sig som dekoration på mødet (Jensen:2014)). Louise er til stede på mødet men føler sig ignoreret og tilsidesat. Dette er ifølge Arnstein ikke-inddragelse.

”Jeg hadede tanken om at skulle holde flere møder med min socialrådgiver, og det gør jeg stadig. Det nytter ikke noget alligevel. Hun lytter ikke, altså overhovedet ikke. Hun gør ligesom der passer hende, og hvad hun synes er bedst for mig, og det sjove er, at hun gang på gang vil have at jeg er med på de møder, da hun synes det er vigtigt at høre hvad jeg synes (det har min pædagog sagt). Men alligevel er det som om at hun overhører alle mine ønsker og meninger.”

I ovenstående udtalelse ses symbolsk inddragelse ligeledes. Louise har fået at vide at socialrådgiveren ønsker at Louise er til stede på møderne da det ifølge hende er vigtigt at få Louises synspunkter med i en beslutningsproces. Symbolsk inddragelse omhandler ifølge Arnstein at borgeren pålægges at deltage på mødet men ikke kan være sikker på at deres synspunkter bliver brugt i beslutningsprocessen. Videre oplever Louise sig overhørt og får følelse af at socialrådgiveren er ligeglad og at hendes deltagelse alligevel ikke nytter noget, da hun føler at hendes meninger bliver overhørt. Louise udtrykker sine holdninger og meninger men føler samtidig at disse overhøres. Ved symbolsk inddragelse kan borgeren tilkendegive sine holdninger mens det fortsat er andre, som har magt til at træffe beslutningerne. Symbolsk inddragelse forekommer, når der træffes beslutninger uden at der bliver fulgt op på, om barnet/den unge er med i processen eller ej (Jensen:2014).

Ligeledes har informant 2 oplevet ikke-inddragelse.

Informant 2: Dina, 17 år

”Det eneste de kunne fortælle mig var, at min far var en dårlig far og at de ikke kunne se noget godt i at jeg skulle bo hos ham. De spurgte slet ikke mig om, hvad jeg synes om at skulle bo hos min far, altså de spurgte aldrig om hvad jeg ville og havde lyst til. I øvrigt blev der bare smidt en masse papirer på bordet, hvor der stod en masse om mig og min familie. Hele mødet gik på at snakke om de papirer. Der er ikke nogen der havde forberedt mig på, hvad jeg skulle mene eller sige om de ting der blev læst op og fortalt (...).”

I ovenstående udtalelse ses det at Dina har oplevet ikke-inddragelse. Dina følte ikke, at hun på noget tidspunkt blev spurgt således at hun kunne inddrage sine egne perspektiver om de temaer der på mødet blev diskuteret. Hun fortæller, at mødet egentlig handlede om at snakke om de papirer

socialrådgiveren havde med. Dette ses som ikke-inddragelse ifølge Arnstein, da man i denne position kun er fysisk til stede på mødet og ens perspektiver ikke bliver spurgt ind til. Man er dekoration på mødet (Jensen:2014).

Informant 2: Dina

”Ja, jeg blev sgu aldrig spurgt om noget som helst. Det hele handler om deres meninger, altså kommunens. Jeg havde i hvert fald ikke en skid at skulle have sagt. Jeg hader de socialrådgivere... de er kolde i røven og ligeglade med andre. (.....) da jeg så endelig efter flere ganges forsøg endelig fik et møde med min socialrådgiver, så var det som om at jeg bare var en sag der skulle overstås fordi hun havde vigtigere ting for. Jeg sad på mødet og var nærmest ligeglad med hvad der blev sagt. De tager jo alligevel ikke hensyn til mig (.....)”

Ligeledes kan man af ovenstående udtalelse se, at Dina har oplevet ikke-inddragelse da hun fortæller, at hun på intet tidspunkt blev spurgt om noget, og at det kun var kommunens perspektiver og meninger som blev aktuelle på mødet. Dina føler sig tydeligvis overset. Dina oplever alt for lidt plads til handlerum hvor hun kan tilkendegive sine meninger og ønsker, da hun mener at det på mødet kun har været plads til kommunens meninger. Dette er følge Arnstein ikke-inddragelse da mødet ikke tager udgangspunkt i Dinas perspektiv og derved er hun kun til stede fysisk, som dekoration (Jensen:2014).

Dinas oplevelse af ikke-inddragelse har endvidere haft en betydning for hendes håb om at kunne få hjælp og at være modtagelig for hjælp fremadrettet af kommunen:

Informant 2: Dina

”(...) Omvendt så det møde jeg var på, det kunne ligeså godt have blevet aflyst, for det hjalp da ikke på noget. Jeg følte virkelig at jeg snakkede til en dør. Jeg var ikke sikker på, at min socialrådgiver lyttede. Jeg ville dog ønske, at hun bare havde gjort én ting af de ting jeg sagde for mig, for hun er ansat til at hjælpe anbragte børn og unge. Det er min fremtid, som det handler om. Jeg er så frustreret over at hun ikke lytter, hvordan skal hun hjælpe mig når hun ikke hører på mig? Jeg har absolut ingen forventninger om hun kan hjælpe mig eller har lyst

*til det, så jeg gør nogle gange lidt som det passer mig, og det gælder i øvrigt også
min nye rådgiver som jeg har i dag. ”*

Set ud fra ovenstående udtalelse ses det, at Dinas erfaring med møder hvor socialrådgivere indgår ikke er positive. Dina har fået en dårlig oplevelse af at blive inddraget, herunder ikke-inddragelse, da hun oplever at hun ikke bliver lyttet til og oplever ikke-inddragelse i henhold til kun at være fysisk til stede på mødet som dekoration. Denne dårlige oplevelse har haft en betydning i henhold til Dinas tillid til systemet. Dina har ingen forventninger til at hun kan få hjælp af systemet og oplever at hendes meninger og holdninger er ligegyldige for hendes socialrådgiver. Dina er en sårbar ung pige som oplever at hun ikke får den nødvendige hjælp som hun har lovhjemmel til at modtage. I ovenstående situation er der på mødet taget vigtige beslutninger i Dinas liv uden at hun har følt at hun været medvirkende. I stedet har hun følt at hun er udsat for ikke-inddragelse.

Ovenstående gør sig gældende i både Dinas og Louises situation. De oplever begge ikke at have deltaget på møder, kun ved at have været fysisk til stede som dekoration. Pigerne erfaringer med de møder der er blevet afholdt hvor de har oplevet symbolsk inddragelse og ikke-inddragelse kan have en ødelæggende betydning for relationen mellem dem selv og deres socialrådgiver, hvilket også antydes i nedstående udtalelser;

Informant 2 Dina

*”(....)Jeg har absolut ingen forventninger om hun kan hjælpe mig eller har lyst til
det(....)”*

Informant 1 Louise

*”(....)Jeg stoler ikke på at hun vil mig det bedste, hun vil kun det hun finder
bedst.”*

Ingen af ovenstående informanter har oplevet at de har kunne tilkendegive egne holdninger og meninger i henhold til de ting som er blevet diskuteret på mødet/møder, og oplever samtidig at deres socialrådgiver i virkeligheden ikke ønsker at hjælpe dem. Der bliver kun taget højde for andre voksne på mødet. De ovenstående citater fra informanterne viser nogle af de konsekvenser som oplevelsen af ikke-inddragelse og symbolsk inddragelse, kan have. For vores informanter er konsekvensen, at de ikke vil deltage i møderne, lukker af på møderne og afviser helt at modtage hjælp, og gør lidt som det passer dem. Pigerne har ingen tillid til at de kan få hjælp af det sociale

system og reagere således, at de afviser at være aktive på møderne. For pigerne har det ikke været meningsfulgt at være aktive i mødet med socialrådgiveren da *"det hele også bare kan være lige meget"* og *"det hele er ligegyldigt"*.

Dette kan betyde, at når barnet får negative erfaringer med møder får det erfaring med, at inddragelse på møder ikke fungerer som en sikkerhedsventil til hjælp og støtte fra sociale myndigheder, og derved ikke er modtagelige for hjælp (Jensen: 2014).

Ovenstående udtalelser viser hvad ikke-inddragelse og symbolsk inddragelse kan betyde for udsatte børn og unge. Begge informanter har følt sig som dekoration på møderne, hvor de har været til stede fysisk men ikke har tilkendegivet egne holdninger.

Når børn og unge i en mødesituation udsættes for symbolsk inddragelse eller ikke-inddragelse og at der herved ikke bliver fulgt op på om barnet eller den unge har forstået de ting der bliver diskuteret, kan det have yderligere konsekvenser for dem end kun mistet tillid til systemet. De kan lukke af for deres modtagelighed til at få hjælp.

I nedenstående vil vi belyse hvilken betydning det kan have for børn og unge ikke at have været inddraget på mødet og herigennem ikke har set mødet som noget meningsfuldt. Dette vil vi gøre ved hjælp af Aaron Antonovskys teori om 'Oplevelse Af Sammenhæng'.

Aaron Antonovsky (1923 – 1994) var en israelsk-amerikansk professor i medicinsk sociologi og er kendt for den salutogenetiske idé og teorien om en Oplevelse Af Sammenhæng(OAS).

Ifølge Antonovsky skal barnet eller den unge forstå den situation de er i samt have tro på, at de kan finde løsninger og finde det mestringfuldt at gøre et forsøg for at opnå en følelse af sammenhæng (Jensen: 2014). Antonovskys teori går ud på, at en stærk følelse af sammenhæng ikke blot øger livskvaliteten hos den enkelte men også påvirker den fysiske og psykiske sundhedstilstand i positiv retning. Det betyder noget at vi ved hvor vi skal hen, hvorfor og hvornår. Oplevelse Af Sammenhæng omhandler betydningen af at få forståelig og begrundet information. Såfremt signalerne ikke modtages eller fejlfortolkes kan det føre til frustration og magtesløshed. Det er vores pligt i en mødesituation at styrke barnets eller den unges følelse af begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed.

Informant 1 Louise

”Jeg startede med at bo hos en veninde og hendes forældre. Jeg boede der i 14 dage, og lige pludselig bankede det på døren også var det min socialrådgiver der kom og sagde, at jeg skulle pakke mine ting fordi jeg skulle bo hos en plejefamilie. Min mor havde ellers lovet mig, at jeg aldrig skulle være andre steder end hos hende eller hos min veninde. Min socialrådgiver kørte mig hen til plejefamilien og var der kun i ca en time, hvor hun fortæller at jeg skal være her men hun spørger mig aldrig om hvad jeg synes om det. Jeg var overhovedet ikke informeret om, at hun kom. Hun kom bare uanmeldt.”

”Jeg stod der og forstod intet af hvad der forgik og stod tilbage med mange spørgsmål. Jeg følte mig så frustreret over det hele, hun stressede mig og jeg kunne knap finde ud af hvad jeg skulle pakke ned af mine ting. Hun kunne i det mindste have fortalt mig kort hvad der foregår så jeg kunne klare det i mit hoved. Jeg gik i panik og kunne ikke klare det.”

I ovenstående udtalelser er det tydeligt at se, at Louise havde en dårlig oplevelse i henhold til den manglende inddragelse som finder sted. Louise står i en situation hvor hun ikke forstår hvad der foregår, hun føler sig ikke informeret tilstrækkeligt i henhold til hvad der skal ske med hende og står tilbage med en masse spørgsmål, hun ikke får svar på. Dette er ifølge Antonovsky et udtryk for at Louise ikke begriber situationen. At begribe noget omhandler ifølge Antonovsky at individet forstår de stimuli denne bliver stillet overfor i det indre og ydre miljø og at stimuli fremstår som ordnet, sammenhængende, struktureret og som indlysende information, frem for uordentlig og uforklarligt (Jensen: 2014). For Louise er de ydre stimuli i situationen uordentlige og uforklarlige ved at hun udtrykker hun intet forstår af hvad der sker, og ikke kan klare de ydre stimuli i sit hoved og derved begriber Louise ikke situationen. I forlængelse af at Louise ikke begriber situationen ses det endvidere at hun heller ikke håndterer situationen. Ifølge Antonovsky er håndterbarhed når individet tror på, at der kan findes en løsning og oplever kontrol over situationen (Jensen: 2014). Louise føler sig frustreret og stresset i situationen og reagerer ved at hun går i panik frem for at tro på, at der kan findes en løsning. Hun føler ikke, at hun har kontrol over de ting der sker, da det hele er uventet samt uforståeligt. Høj håndterbarhed hænger ifølge Antonovsky sammen med høj begribelighed, da det er nødvendigt for individet at have fuld forståelse for de indre og ydre stimuli for at tro på at der kan findes en løsning (Jensen: 2014). Den vigtigste komponent er meningsfuldhed

ifølge Antonovsky for individet. Hvis ikke situationen giver mening, herunder er meningsfuld, vil individet ikke reagere på de ydre stimuli og tingene bliver ubegribelige (Jensen: 2014). Det ses hos Louise, at situationen ikke giver mening, da hun ikke forstår hvad der sker omkring hende, og derved bliver situationen ubegribelig for hende. Ifølge Antonovsky er meningsfuldhed afgørende for at individet opnår oplevelse af sammenhæng (Jensen: 2014).

I ovenstående situation ses det, at Louise ikke får hjælp til at begribe og håndtere den stressfyldte og frustrerende situation hun står i, hvilket er en akut anbringelse. Dette ses ved at Louise oplever at stå tilbage med en masse ubesvarede spørgsmål og oplever, at tingene sker for hurtigt uden at hun bliver sat ind i hvad der foregår af socialrådgiveren.

I nedenstående ses det yderligere at samtaler og møder med socialrådgiver ikke er meningsfuldt for Louise:

”Jeg hadede tanken om at skulle holde flere møder med min socialrådgiver, og det gør jeg stadig. Det nytter ikke noget alligevel. Hun lytter ikke, altså overhovedet ikke. Hun gør ligesom der passer hende, og hvad hun synes er bedst for mig (...).”

Det er ikke meningsfuldt for Louise af investere energi i mødet med socialrådgiveren, da hun oplever sig overset og synes ikke, at det nytter at forsøge. Louise har mistet troen på at der er hjælp at hente hos socialrådgiveren, og vurderer at hun må hjælpe sig selv. Louise har tidligere oplevet at være udsat for ikke at begribe og håndtere mødet med socialrådgiveren og det er for hende på nuværende tidspunkt ikke meningsfuldt at afholde flere møder med sin socialrådgiver. Hun har tidligere ikke oplevet at få hjælp til begribelighed og håndterbarhed igennem inddragelse og det er derfor meningsløst for hende. Ifølge Antonovsky er meningsfuldhed et motivationselement som mobiliseres ved at individet oplever en situation begribelig og håndterbar (Jensen: 2014).

Yderligere ses det i nedstående at Louise ikke begriber, håndtere eller finder det meningsfuldt at være anbragt i en plejefamilie:

”Jeg havde det svært. Jeg vidste jo ikke at jeg skulle anbringes, og det hele skete ligesom bare fra den ene dag til den anden. Der var ingen der fortalte mig at jeg

skulle anbringes og jeg vidste ikke hvad der foregik. Jeg var meget ked af det, og jeg vidste ikke hvornår jeg kunne komme hjem igen.”

Ud fra ovenstående udtalelse er det tydeligt at se at Louise ikke begriber det at skulle anbringes. Endvidere oplever hun ikke hjælp til at begribe situationen, da hun fortæller at ingen fortalte hende noget forinden anbringelsen og at hun ikke forstod, hvad der foregik. Dette ses som et problem ifølge Antonovskys for hvis individet ikke begriber situationen, vil der ikke være stærk motivation for at finde ressourcer og man er ikke indstillet på at fortsætte men at man giver op, hvilket også ses i Louises tilfælde:

”Der gik et par dage før min plejefamilie fortalte mig det. Jeg holdte mig for mig selv inde på værelset, og havde ikke lyst til at snakke med dem, da de var fremmede. Jeg havde ikke lyst til at være der og ville ikke have noget med dem at gøre. Jeg var ked af det og frustreret, og endnu mere sur. Jeg ønskede slet ikke at give den stakkels familie en chance for jeg anede jo ikke engang hvorfor jeg var der”

Af ovenstående ses det, at Louise ikke begriber at være anbragt hos en plejefamilie. Hun forstår ikke hvorfor hun skal være der. Da det ikke er meningsfuldt for hende at være hos den plejefamilie håndterer Louise situationen således at hun lukker sig inde på sit værelse og afviger for relation til sin plejefamilie.

Sammenfatning:

Af overstående ses det i henhold til deltager stigen at Louise ikke har været inddraget i egen sag i form af at hun har oplevet ikke-inddragelse. Hun har derved haft en masse spørgsmål hun ikke har fået svar på og har følt sig ignoreret i mødet med socialrådgiveren. Dette har betydet for Louise at hun på møder ikke har kunne begribe eller håndtere de ydre stimuli hun har været udsat for. Ifølge Antonovsky kan individet have svært ved at håndtere en situation man ikke begriber, og det kan endvidere have en betydning for at individet er motiveret for at gøre en indsats, at situationen er meningsfuld. Louise har endvidere ikke fået hjælp til at begribe og håndtere og finde det meningsfuldt de ydre stimuli og har derved ikke fået en oplevelse af sammenhæng i sin situation. Konsekvensen af manglende oplevelse af sammenhæng er ifølge Antonovsky at individet udsættes

for stress og frustrationer. Dette ser man hos Louise, da hun udtaler at have følt sig stresset og frustreret.

Hos informant 2 Dina ses det ligeledes at hendes situation, møde med socialrådgiver samt anbringelse ikke har været begribelig, håndterbar eller meningsfuld:

"I øvrigt blev der bare smidt en masse papirer på bordet, hvor der stod en masse om mig og min familie. Hele mødet gik på at snakke om de papirer. Der er ikke nogen der havde forberedt mig på, hvad jeg skulle mene eller sige om de ting der blev læst op og fortalt. På intet tidspunkt blev jeg sat ind i hvad det handler om, jeg forstod ikke hvorfor jeg skulle i plejefamilie og ikke hjem til far, som om jeg forstod noget af det de snakkede om ud fra de papirer"

"(...) jeg forstod intet af hvad der skete omkring mig, vi blev anbragt fra den ene dag til den anden, og jeg fik aldrig, aldrig fortalt hvad der sker og hvorfor det sker"

I ovenstående udtalelse fremgår det at Dina ikke kunne begribe sin situation. Hun havde et ønske om at kunne komme hjem til far men dette kunne hun ikke, og hun oplever ikke at få en begrundelse for kommunens valg om at hun skulle bo hos en plejefamilie. De ydre stimuli i form af mødet og de ting der blev snakket om, var for Dina ubegribelige, da hun ikke forstod hvad der skete omkring hende. Hun forstod ikke det der blev fortalt ud fra de papirer som fremgik på mødet. Ifølge Antonovsky vil man kunne tyde at Dina har fundet situation ubegribelig. At begribe noget omhandler ifølge Antonovsky at individet forstår de stimuli denne bliver stillet overfor i det indre og ydre miljø og at stimuli fremstår som ordnet, sammenhængende, struktureret og som indlysende information, frem for uordentlig og uforklarligt. Det ses at situation om, at hun skal hjem til en plejefamilie og ikke hjem til far er uforklarlig, da hun ikke forstår det og heller ikke får hjælp til at forstå det. Derved bliver det for Dina ubegribeligt. Endvidere oplever Dina heller ikke at hun får hjælp til at begribe situationen af sin socialrådgiver eftersom at hun fortæller at hun aldrig har fået fortalt hvad der sker og hvorfor det sker.

I forlængelse af at Dina ikke begriber situationen ses det endvidere at hun heller ikke håndtere situationen. Høj håndterbarhed hænger ifølge Antonovsky sammen med høj begribelighed da det

er nødvendigt for individet at have fuld forståelse for de indre og ydre stimuli for at tro på at der kan findes en løsning. Ifølge Antonovsky er håndterbarhed når individet tror på at der kan findes en løsning samt oplever kontrol over situationen (Jensen: 2014).

"Jeg kunne ikke li' den plejefamilie så jeg lavede en masse skidt. Jeg var meget vred og aggressiv, og jeg var voldelig overfor min plejemor. Jeg truede hende engang med en kniv."

"Fordi det var min måde at vise min socialrådgiver, at jeg ikke ville være der. Det havde jeg sagt til hende flere gange men hun ville ikke høre på mig."

Ud fra ovenstående ses det, at Dina ikke tror på, at der kan findes en løsning i henhold til at hun flere gange har forsøgt at fortælle sin socialrådgiver, at hun ikke ønsker at være i den plejefamilie hun er anbragt i uden at der sket en forandring. Derved håndtere hun ikke situationen således at hun ikke tror på at der kan findes ressourcer, der kan hjælpe hende med at håndtere situationen. Håndterbarhed omhandler, at individet tror på, at det er muligt at løse de problemer der forekommer og at individet har tillid til de ressourcer denne har til rådighed og kontrol over. Det kan for eksempel være en ven eller i dette tilfælde en socialrådgiver. Dette har Dina ikke følt og reagerer derved med vrede og vold i håb om at hendes socialrådgiver lytter.

Dina opgav håbet om at kunne få hjælp af sin socialrådgiver eller kommunen generelt. Hun kunne ikke se en mening med det og har en tro på at hun er overladt til sig selv:

"Jeg har absolut ingen forventninger om hun kan hjælpe mig eller har lyst til det, så jeg gør nogle gange lidt som det passer mig, og det gælder i øvrig også min nye rådgiver som jeg har i dag."

"Der er jo ingen mening i at deltage på de møder, hun høre mig ikke hun vil ikke høre mig. Hun kaster en masse åndsvage emner i luften og jeg aner sgu da ikke hvordan jeg lige skal takle det? Nej jeg gider simpelthen ikke mere, det er absolut ingen grund til at slæbe sig selv til møder hvor man alligevel ikke bliver behandlet ordentligt"

Det er ikke meningsfuldt for Dina at investere energi i mødet med socialrådgiveren, da hun oplever sig overset og mener ikke, at det nytter at forsøge. Dina har mistet troen på, at der er hjælp at hente hos socialrådgiveren og vurderer, at hun må hjælpe sig selv. Ifølge Antonovsky er meningsfuldhed et motivationselement som mobiliseres ved at individet oplever en situation begribelig og håndterbar, og dette har Dina ikke oplevet som beskrevet i ovenstående. Derved ser hun ikke det at være åben for hjælp og stole på systemet som meningsfuldt.

Sammenfatning

Af ovenstående ses det i henhold til deltagerstigen, at Dina ikke har været inddraget i egen sag i form af at hun har oplevet ikke-inddragelse og symbolsk inddragelse. Hun har derved været uforstående over flere ting i sin sagsbehandling, som hun endvidere ikke har fået hjælp til at begribe. Dette har betydet for Dina, at hun på møder ikke har kunne begribe eller håndtere de ydre stimuli hun har været udsat for. Endvidere har hun ikke kunne begribe eller håndtere sin anbringelse. Ifølge Antonovsky kan individet have svært ved at håndtere en situation det ikke begriber, og det kan endvidere have en betydning for at individet er motiveret for at gøre en indsats. Situationen er dermed meningsfuld. Dina har endvidere ikke fået hjælp til at begribe og håndtere de ydre stimuli og har heller ikke fundet hverken mødet eller anbringelsen meningsfuld. Dina har derved ikke fået en oplevelse af sammenhæng i sin situation. Konsekvensen af manglende oplevelse af sammenhæng er ifølge Antonovsky, at individet udsættes for stress og frustrationer (Jensen: 2014).

Af ovenstående er det tydeligt, at informanterne har haft behov for information gennem kommunikation, for at de har mulighed for at opnå en oplevelse af sammenhæng. Begge informanter har oplevet symbolsk inddragelse og ikke – inddragelse. Informanterne har ikke fået hjælp til at begribe sin situation eller hjælp til at mobilisere ressourcer for at håndtere situationen, så det skabte meningsfuldhed. Hvis individet ikke oplever en følelse af sammenhæng kan resultatet ifølge Antonovsky være at individet oplever stress og frustration fordi man oplever ikke at kunne påvirke sin livssituation. Personer med stærk følelse af sammenhæng er bedre til at håndtere alvorlig stress uden at det går ud over deres helbred i større grad (Jensen:2014). Livsvilkår bestemmer ikke automatisk folks helbredstilstand. Det er, hvad folk gør ved disse livsvilkår, der er afgørende for, om de udvikler stærk eller svag følelse af sammenhæng i tilværelsen. Altså om de bliver sunde eller usunde (Jensen:2014).

Kapitel 9. Konklusion (Fælles)

Vi har i vores bachelorprojekt ønsket at finde svar på, hvilken betydning manglende inddragelse kan have for anbragte børn og unge i anbringelsesprocessen. Vi vil derfor samle de væsentlige pointer og observationer fra vores undersøgelse i denne konklusion.

Vi har belyst, at der er sket et paradigmeskift og at børn nu ses som selvstændige og kompetente aktører, der selv er i stand til at udtrykke deres meninger og holdninger. Børn og unge har fået tildelt rettigheder, hvilket bl.a. ses i barnets reform, FN's Børnekonvention samt den sociale lovgivning, hvor der er et stort fokus på barnets ret til inddragelse i egen sag.

Vi har i vores analyser påvist, at den manglende inddragelse kan have forskellige betydninger for barnets udvikling samt hvordan de oplever sig selv.

Vi kan ud fra Axel Honneths anerkendelsesteori konkludere, at vores informanter ikke er blevet anerkendt i den retslige, den private og sociale sfære. Hver anerkendelsesform er ifølge Honneth integrationskomponenter og afhængige af hinanden. Dette betyder, at hver anerkendelsesform er en forudsætning for den anden ligeså vel som at anerkendelsessfærene er forudsætninger for et fuldt integreret samfund. Opnår et menneske ikke anerkendelse i sfærene gentagne gange er det i risiko for at miste det positive forhold til sig selv. Dette kan konkluderes ud fra Axel Honneths anerkendelsesteori, da begge informanter fortæller, at de ikke har følt sig hørt og inddraget i anbringelsesprocessen, og de udtrykker begge mistillid til socialrådgivere samt andre personer i deres liv. For at miste det positive forhold til sig selv kræver det desuden en række korresponderende krænkelser fx krænkelser i både den private og retslige sfære. Herudover udgør de tre anerkendelsessfære et trin i den personlige udvikling, og i og med at vores informanter har været udsat for flere krænkelserformer er deres personlige udvikling ifølge Honneth i risiko. Den manglende inddragelse har derfor betydning for pigernes personlige udvikling samt deres forhold til sig selv og tillid til andre både primære og sekundære omsorgspersoner. Dét at de ikke har været inddraget kan ligeledes have betydning for deres evne og vilje til at opnå tilknytning til andre.

Vi kan ud fra Sherry Arnsteins model samt Aaron Antonovskys teori konkludere, at der er tale om problematiske inddragelsespraksisser. Inddragelse i praksis opleves af begge informanter som ikke-inddragelse og symbolsk retorik som ifølge Arnstein ikke er borgerinddragelse. De begrænsede muligheder for handlerum og følelsen af at blive ignoreret har for informanterne betydet, at de har følt sig som dekoration på de møder de har været på. Informanterne oplever sig overhørt, ignoreret og usikre på om de bliver lyttet til i socialrådgivernes forsøg på implementering af inddragelse. Endvidere ses det hos begge informanter at ikke-inddragelse og symbolsk inddragelse har haft den betydning, at de ikke har kunne begribe, håndtere eller se meningen med de møder de har indgået i med socialrådgivere. Antonovskys teori om oplevelse af sammenhæng har været med til at illustrere, hvordan udsatte unge håndterer vanskelige møder med socialrådgivere og hvilken betydning det kan have for de unge. Ved at de unge piger ikke har være inddraget, herunder at kunne få lov at udtrykke sine følelser eller følt sig ignoreret har de begge haft en ligegyldig og ikke-interesseret holdning til de møder de har været på og ikke haft en følelse af sammenhæng. Pigerne har opgivet håbet om at de kan hente hjælp hos sociale myndigheder og derved ikke er modtagelige for socialrådgivernes tiltag. Hele denne oplevelse har fået informanterne til at føle at de ikke oplever situationen meningsfuld som ifølge Antonovsky er den vigtigste komponent for at opnå en følelse af sammenhæng. Den manglende oplevelse af sammenhæng kan ifølge Antonovsky medføre et psykisk dårligt helbred i form af stress.

På baggrund af vores teoretiske perspektiver, kan det overordnet konkluderes, at betydningen af manglende inddragelse i anbringelsesprocessen kan have langsigtede negative konsekvenser bl.a. for den personlige udvikling samt medføre et dårligt psykisk helbred.

Kapitel 10. Perspektivering (Julie)

Vi har i projektet besvaret problemformuleringen ud fra unge anbragtes perspektiv samt et teoretisk perspektiv.

Vi er i perspektiveringen nysgerrige på, hvordan socialrådgivere i børne - og familieafdelinger forholder sig til de unges beskrivelser og oplevelser med inddragelse i anbringelsesprocessen. Vi har derfor foretaget et gruppeinterview med 3 socialrådgivere i en børne- og familieafdeling i Aalborg Kommune, hvor de har givet deres synspunkter til kende. Vi har forud for interviewet

briefet socialrådgiverne om projektets formål (Bilag 4) samt vist dem transskriberingen af interviewet med de unge (Bilag 3).

Vi oplevede, at deres holdninger generelt var meget forskellige, men at de dog havde dét til fælles, at de fandt inddragelsen vigtig for anbringelsens succes.

De udtalte bl.a.:

” Det er da en øjenåbner at se, hvilken betydning det reelt har for børn og unge. Jeg vidste jo godt, at inddragelse er vigtigt, men jeg var da ikke klar over, at det havde så stor en betydning for dem – og endda så lang tid efter anbringelsen”.

” Det er selvfølgelig problematisk, at børnene oplever, at de ikke bliver hørt men der er jo grænser for hvor meget de reelt kan inddrages. Det er jo vores arbejde at foretage vurderinger og træffe afgørelse derefter – ikke børnenes.”

” Det gør lidt ondt i min faglige stolthed, at jeg kan være skyld i at nogle børn oplever, at vi ikke inddrager dem. Det håber jeg da ikke, at nogle af børnene fra mine anbringelsessager har oplevet. Omvendt lyder det til at de unge I har snakket med forstår inddragelse anderledes end jeg. Jeg forstår det som, at de unge I har talt med forstår inddragelse som medbestemmelse. Der er jeg jo uenig. Jeg mener, at de unges meninger og synspunkter skal høres men at jeg ikke træffer afgørelse efter dem. Jeg har dem altid med når jeg skal danne mig et helhedssyn men de er ikke afgørende for min socialfaglige vurdering. ”

De giver følgende forklaringer på, hvorfor de mener, at de unge ikke føler sig inddraget:

” Det kan være rigtig svært at inddrage ressourcetsvage børn og unge, da de oftest er meget loyale overfor forældrene og derfor ikke giver et reelt billede af hvilke forhold de lever under. De er oftest fjendtligt indstillet overfor os, fordi de

tror at vi er sådan nogle onde skabninger der ikke vil dem godt, og egentlig kun er interesseret i at fjerne dem fra forældrene.”

En anden socialrådgiver supplerer:

” Ja, det kan være rigtig svært og enormt belastende fordi man bare så gerne vil have de rigtige oplysninger. Men når børnene oftest er instrueret i at vi er nogle dæmoner, så er det svært at få en god dialog i gang, og derfor ender det oftest med at vi træffer afgørelse på baggrund af de supplerende oplysninger vi har indhentet fra fx skole, læge og fritidstilbud”.

De adspurgte socialrådgivere forholder sig positivt til vores empiri, men giver samtidig et andet billede af problematikken ved inddragelse af udsatte børn og unge. De fortæller, at der i anbringelsessager er fokus på børnenes inddragelse men at det største fokus ligger på forældresamarbejde og netværksinddragelse. De fortæller, at de arbejder ud fra ”ICS” og ”Signs of Safety” metoden, hvor netværksmøder vægtes højt. De tilføjer hertil, at afhængigt af børnenes alder, så er barnet eller den unge deltagende på netværksmøderne, hvilket de også ser som en form for inddragelse, da børnene har mulighed for at give sin mening til kende. De har her også chance for at høre, hvilke mål der planlægges og hvilket fremtidsperspektiv der foreligger. Socialrådgiverne fremlægger altså problematikken med inddragelse af børn og unge, og særligt udsatte børn og unge. De påpeger forskellen på børnenes syn på inddragelse og ligeledes hvordan inddragelse forstås og håndteres i praksis.

Kilder

Bøger

Brinkmann Svend og Kvale Steiner (2015) Interviews, 3. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag

Ejrnæs m.fl. (2001) Sociologi og socialt arbejde, Danmarks Forvaltningshøjskolens Forlag, 1. Udgave, 1. Oplag

Guldager Jens, Bo Karen- Asta, Zeeberg Birgitte (2015) Udsatte børn - et helhedsperspektiv, 3.udgave, 2. oplag, Akademisk Forlag

Højbjerg Henriette (2004) Hermeneutik i Fuglsang og Olsen (red.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne, Hans Reitzels Forlag

Højlund Peter og Juul Søren (2005) Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde, 1. udgave, 6 oplag, Hans Reitzels Forlag

Juul Søren og Pedersen B. Kirsten (2012) Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – en indføring , 1. udgave, 2. oplag, Hans Reitzels Forlag

Järvinen Margretha og Nils Mortensen (2003) Det magtfulde møde mellem system og klient – teoretiske perspektiver I Margetha Järvinen, Jørgen Elm Larsen, Nils Mortensen (2003) Det magtfulde møde mellem system og klient, Aarhus Universitetsforlag

Rasmussen Nell (2013) Menneskerettigheder i socialt arbejde, 1. udgave, Nyt Juridisk Forlag

Socialretsløvsamlingen (2016) Jurainformation

Thagaard Tove (2004) Systematik og indlevelse – en indføring i kvalitativ metode, Akademisk forlag

Warming Hanne (2011) Børneperspektiver (Professionsserien) - Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde, 1.udgave, 2.oplag, Akademisk Forlag

Willig Rasmus (2003) Behovet for anerkendelse, 1. udgave, 5. oplag, Hans Reitzels Forlag

Øvreeide Haldor (2009) At tale med børn: Samtalen som redskab i børnesager, Hans Reitzels Forlag

Publikationer:

Christensen Else og Egelund Tine (2002) Børnesager: Evaluering af den forebyggende indsats, Socialforskningsinstituttet

Højlund Peter og Juul Søren (2002) Udkast til en kritisk normativ teori for socialt arbejde, Roskilde University

Jensen S. Birgitte (2014) Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?, Aalborg University Press

Jørgensen S. Per og Kampmann Jan (2000) Børn som informanter, Børnerådet

Rask Lisbeth (2011) Børnesamtalen: Inddragelse af barnets perspektiver – dilemmaer i myndighedssagsbehandlerens arbejde, Professionshøjskolen Metropol, Forskningscenter for Socialt Arbejde

Servicestyrelsen (2007) Håndbog om anbringelsesreformen, 2. udgave, 1. oplag, Schultz Grafisk

Servicestyrelsen (2011) Håndbog om Barnets reform, 1 oplag, Oberthur

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2014) Anbragte børn og unges trivsel 2014

Skytte Marianne (2008): Livshistorier som videnskilde i socialt arbejde, Akademisk Forlag

Socialministeriet (2004) Undersøgelse af Retssikkerhedslovens §4

Internet

Ankestyrelsen (2011) Inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger

[https://viden.sl.dk/media/4551/inddragelse af boern og foraeldre i sager om frivillige foranstaltninger.pdf](https://viden.sl.dk/media/4551/inddragelse_af_boern_og_foraeldre_i_sager_om_frivillige_foranstaltninger.pdf)

Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=60837>

Datatilsynet

<https://www.datatilsynet.dk/borger/forskningsprojekter/>

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven)

<http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2014/vejl-9007-af-71-2014/>